

Відомості про самооцінювання освітньої програми

Форма відомостей містить поля для відповідей на відкритих запитань двох видів: «коротке поле» (не більше 1500 символів з пробілами) та «довге поле» (не більше 3000 символів з пробілами).

Загальні відомості

Інформація про ЗВО

Реєстраційний номер ЗВО у ЄДЕБО	33
Повна назва ЗВО	Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка
Ідентифікаційний код ЗВО	2125510
ПІБ керівника ЗВО	Лянной Юрій Олегович
Посилання на офіційний веб-сайт ЗВО	www.sspu.sumy.ua

Загальна інформація про освітню програму, яка подається на акредитацію

ІД освітньої програми в ЄДЕБО	26723
Назва ОП	Право
Реквізити рішення про ліцензування спеціальності на відповідному рівні вищої освіти	наказ МОН від 14.03.2018 №242л
Цикл (рівень вищої освіти)	НРК України – 8 рівень, FQ-ЕНЕА – другий цикл,

	EQF-LLL – 7 рівень
Галузь знань, спеціальність та (за наявності) спеціалізація	08 Право 081 Право
Структурний підрозділ, що забезпечує реалізацію ОП	Кафедра права та методики викладання правознавства
Професійна кваліфікація, яка присвоюється за ОП (за наявності)	Магістр права
Мова (мови) викладання	Українська
ПІБ та посада гаранта ОП	Іваній Олена Миколаївна, завідувач кафедри права та методики викладання правознавства

Загальні відомості про ОП, історію її розроблення та впровадження

Освітньо-професійна програма «Право» розроблена у 2018 році, затверджена Вченою радою Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка (протокол № 8 від 26 лютого 2018 року). Стандарт вищої освіти за відповідною спеціальністю відсутній. Гарантом ОП є кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри права та методики викладання правознавства О.М. Іваній. Набір здобувачів вищої освіти на ОП був здійснений у 2018/2019 навчальному році.

Необхідність розроблення та впровадження даної ОП зумовлена тим, що проблемою підготовки юристів є складність пошуку балансу між рівнем теоретичної підготовки і потребами практики. Магістерська програма побудована з урахуванням потреби суспільства, рекомендацій практикуючих фахівців та роботодавців таким чином, щоб забезпечити вирішення ключових завдань, без реалізації яких неможливо правильно орієнтуватися в професійній юридичній діяльності в сфері інтересів державних органів (владних структур), захисту прав людини, основних напрямках розвитку професії. У цьому аспекті ОП надає можливість отримати повну вищу освіту зі спеціальності 081 Право, забезпечує високопрофесійну теоретичну та практичну підготовку з фундаментальних фахових знань для виконання професійних завдань, обов'язків науково-дослідницького й інноваційного характеру в галузі права, що відповідає вимогам сьогодення.

Значна увага приділяється проблематиці правозастосування й розбудови правової системи відповідно до ціннісної першооснови прав людини, принципів верховенства права та пропорційності. Орієнтована на глибоку спеціальну підготовку юристів, ініціативних та здатних до фундаментального аналізу сучасного права. Враховує новітні вимоги щодо зв'язку теорії з практикою. Формує юристів та науковців з новим перспективним способом мислення, здатних не лише застосовувати засвоєні знання, але й генерувати нові на базі сучасних досягнень науки.

Висока орієнтованість на практику: проведення майстер-класів, тренінгів, організація баз практик і стажувань з широкого спектру питань і напрямків, проведення відкритих лекцій фахівцями-практиками, які досягли великих професійних висот за даним напрямком діяльності. Викладачі кафедри права та методики викладання правознавства майже всі мають досвід практичної діяльності в судових та правоохоронних органах.

<i>Назва/опис документа(ів)</i>	<i>Поле для завантаження документів</i>
*Освітня програма	X
*Навчальний план за ОП	X
Рецензії та відгуки роботодавців	X

1. Проектування та цілі освітньої програми

Якими є цілі ОП? У чому полягають особливості (унікальність) цієї програми?

Цілями ОП є: забезпечення підготовки висококваліфікованих фахівців у сфері юриспруденції, які володіють системою знань у галузі права, знайомі з сучасними науковими досягненнями цієї галузі, можуть критично оцінювати та застосовувати на практиці теоретичні постулати та інноваційні методи, здатні до постійного навчання і самовдосконалення, здатні викладати повний цикл правових дисциплін у вищій школі на високому методичному та професійному рівні, спираючись на найсучасніші техніки та методики навчального процесу, брати участь у наукових дослідженнях, здатні займатися правотворчою, правозастосовною, експертно-консультаційною діяльністю, а також надавати

послуги незалежного посередника (медіатора) на професійній основі.

Цілі визначають напрями працевлаштування для застосування набутих фахових компетентностей випускників у судових та правоохоронних органах, органах державної влади та місцевого самоврядування, в громадських організаціях, на підприємствах та в організаціях усіх форм власності, наукових установах, вищих закладах освіти.

Продемонструйте, із посиланням на конкретні документи ЗВО, що цілі ОП відповідають місії та стратегії ЗВО *коротке поле*

Згідно стратегічного плану-концепції інноваційного розвитку Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка на 2011-2020 роки (https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/documents/strategiya-plan-sumdpu-2020_0eb75.pdf) місія університету – забезпечення якісної підготовки висококваліфікованих фахівців і наукових кадрів, що реалізується шляхом гармонійного поєднання фундаментальності та фаховості освіти, наукових досліджень і виховання, інтеграції в європейське освітнє, наукове і економічне співтовариство.

Виховання таких якостей українського громадянина-патріота, як: національна свідомість, гуманістичний світогляд; формування активної життєвої позиції, спрямованої на конструктивні перетворення, поліпшення обставин життя, гуманізацію взаємин між людьми, утвердження загальнонаціональних інтересів; взаєморозуміння і взаємодопомогу, толерантність у ставленні до особистостей, готовність брати активну участь у громадському, науковому й політичному житті нашої держави, боротьбу з антидемократичними й аморальними явищами, порушеннями Конституції, утвердження ідеології патріотизму й державотворення, – є ключовими рисами стратегії розвитку університету, його орієнтації на європейський освітній простір.

Цілі ОП Право цілком відповідають місії та стратегії університету.

Опишіть, яким чином інтереси та пропозиції таких груп заінтересованих сторін (стейкхолдерів) були враховані під час формулювання цілей та програмних результатів навчання ОП:

- здобувачі вищої освіти та випускники програми

Проводилося опитування здобувачів вищої освіти, які навчаються за освітнім рівнем «бакалавр» щодо змісту ОП, зокрема її цілей, загальних і фахових компетентностей, програмних результатів навчання, компонентів ОП та їх обсягу. Побажання здобувачів вищої освіти були обговорені на засіданні кафедри права та міжнародних відносин (протокол № 6 від 29.01.2018 р.) і враховані робочою групою при складанні ОП.

Випускники програми перед її створенням не опитувалися оскільки програма була запроваджена вперше і випуску ще не було здійснено.

- роботодавці

Підтримуються зв'язки з потенційними роботодавцями, зокрема з органами державної влади та місцевого самоврядування, судовими та правоохоронними органами, які можуть забезпечити працевлаштування випускників ОП.

Загалом, схвально оцінюючи ОП та, висловлюючи подяку за підготовку майбутніх кадрів, роботодавці висунули побажання посилити практичну складову підготовки здобувачів вищої освіти, зокрема у галузі процесуального права, що знайшло відповідне відображення у змісті ОП при формулюванні фахових компетентностей, програмних результатів навчання та формуванні компонентів ОП.

- академічна спільнота

Від рецензента програми – судді Сумського окружного адміністративного суду, Заслуженого юриста України, кандидата юридичних наук Бондаря С.О., надійшла пропозиція щодо необхідності збільшення обсягу практичної підготовки за програмою Право у судових та правоохоронних органах, під час якої вищезазначені органи державної влади зможуть ефективно підбирати кадри для майбутнього працевлаштування. Пропозицію було враховано.

Робочою групою було проаналізовано досвід інших навчальних закладів, конкретизовано зміст, цілі ОП, добір загальних та фахових компетентностей ОП, програмних результатів навчання ОП, компонентів ОП та їх зміст, що дозволило визначити спільні підходи до змісту підготовки здобувачів вищої освіти за магістерським рівнем. Від директора Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ Лукаша С.С. поступила пропозиція щодо збільшення обсягу кредитів, відведених на вивчення дисципліни «Адміністративно-правове забезпечення внутрішньої безпеки держави», яка була врахована. Обсяг викладання дисципліни було збільшено порівняно з проектом ОП.

- інші стейкхолдери

Кафедрою права та методики викладання правознавства щорічно проводиться Міжнародна науково-практична конференція для студентів та молодих учених «Реалії та перспективи розбудови правової держави в Україні та світі», в якій традиційно беруть участь науковці – члени академічної спільноти, котрі в ході обговорення доповідей серед основних проблем торкаються професійної підготовки юристів, які мають оволодіти системою знань у галузі права, зможуть критично оцінювати та застосовувати на практиці теоретичні постулати та інноваційні методи, будуть здатними до постійного навчання і самовдосконалення, братимуть участь у наукових дослідженнях, займатимуться

правотворчою, правозастосовною, експертно-консультаційною діяльністю, а також зможуть надавати послуги незалежного посередника (медіатора) на професійній основі. Нами враховано основні тенденції, відображені у матеріалах даних конференцій.

Продемонструйте, яким чином цілі та програмні результати навчання ОП відбивають тенденції розвитку спеціальності та ринку праці

Цілі ОП та програмні результати відповідають тенденціям розвитку спеціальності 081 Право. За ОП підвищено вимоги до практичної підготовки випускників, що відображено у її змісті та переліку фахових компетентностей.

Створення ОП здійснювалось, виходячи з низької якості правничої освіти, що підтверджено результатами Єдиного фахового вступного випробування та Єдиного вступного іспиту до магістратури з права, враховуючи результати загальноукраїнського опитування роботодавців щодо якостей молодих працівників (за яким молодим фахівцям бракує практичних навичок і навички роботи з клієнтами, уміння вирішувати проблемні ситуації (Випускники українських ВНЗ очима роботодавців. Київський міжнародний інститут соціології, 2012).

Реалізація ОП спрямована на підготовку не вузькоспеціалізованого фахівця, а такого, що може адаптуватися до динаміки ринку, чому сприяє формування soft skills, відображені у меті ОП та у програмних результатах (ПРН-1-ПРН-4). Ринок правничих послуг у сучасних умовах передбачає необхідність володіння базовими навичками у сфері ІТ, на забезпечення цього ОП передбачено програмний результат «Використання інформаційних технологій» (ПРН-5). ПРН-6-ПРН-7 є основою успішного виконання правником своїх функціональних обов'язків.

Цілі ОП та програмні результати навчання відповідають тенденціям ринку праці. Випускники спеціальності 081 Право зможуть займатись професійною діяльністю та обіймати посади: юрисконсульта на підприємствах, в установах та організаціях; юриста у сфері господарської, фінансової, міжнародної діяльності; у правоохоронних органах, судах, органах законодавчої та виконавчої влади різних рівнів; займати керівні посади на підприємствах, в установах та організаціях; займати інші посади, які передбачають наявність вищої юридичної освіти.

Продемонструйте, яким чином під час формулювання цілей та програмних результатів навчання ОП було враховано галузевий та регіональний контекст

Галузевий контекст відіграє вагомий роль для функціонування ОП. ОП виходить із парадигми розуміння права не як сукупності прескриптивних текстів,

а права як соціального явища. Опанування права здійснюється через вивчення правових доктрин, принципів та залучення до правових цінностей, підґрунтям яких є права людини, людська гідність, конституційна демократія та верховенство права (це відображено у ОП: ПРН-6-ПРН-7).

Регіональний контекст відіграє менш вагому роль для функціонування ОП, що зумовлено особливістю спеціальності та унітарною формою державно-територіального устрою. Локальні правові акти не можуть містити положення, які погіршують становище людини у порівнянні з загальнонаціональними. Специфіка підготовки може бути обумовлена особливостями виробничого процесу підприємства-роботодавця. І, хоча реалізація ОП спрямована підготовку фахівця, що може адаптуватися до динаміки ринку, чому сприяє формування soft skills, здобувач вищої освіти може обрати тематику кваліфікаційної роботи, що буде мати регіональний характер і може стосуватися правового забезпечення конкретного підприємства, установи, організації в межах Сумської області.

Продемонструйте, яким чином під час формулювання цілей та програмних результатів навчання ОП було враховано досвід аналогічних вітчизняних та іноземних програм

Під час формулювання цілей та програмних результатів навчання було опрацьовано ОП таких навчальних закладів, як: «Національний університет «Києво-Могилянська академія», «Київський національний університет імені Тараса Шевченка», «Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого», досвід реалізації яких відображають щорічні вітчизняні рейтинги навчальних закладів вищої освіти. При цьому, важливим висновком аналізу стало з'ясування студентоорієнтованого навчання здобувачів вищої освіти, формування soft skills, що дозволяє випускникам бути конкурентоздатними на ринку правничих послуг.

Формулюючи цілі і програмні результати навчання, враховано досвід підготовки магістрів у сфері права Варненським вільним університетом ім. Чорноризця Храбра (Болгарія), що відповідає сучасним західним стандартам вищої освіти. Це дозволило в подальшому укласти Меморандум про співпрацю та можливість взяти участь у програмі «подвійного диплому».

Продемонструйте, яким чином ОП дозволяє досягти результатів навчання, визначених стандартом вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти (за наявності)

Стандарт вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти відсутній

Якщо стандарт вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти відсутній, поясніть, яким чином визначені ОП програмні результати навчання відповідають вимогам Національної рамки кваліфікацій для відповідного кваліфікаційного рівня?

ОП відповідає вимогам, які визначені в Національній рамці кваліфікацій. Інтегральна компетентність, яка забезпечується ОП, це – здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі юридичної діяльності чи в процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов. Вона у повній мірі відповідає 8-му рівню НРК, на якому компетентності представлені як здатність особи розв’язувати складні задачі і проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

8-й рівень НРК передбачає одержання спеціалізованих концептуальних знань, що включають сучасні наукові здобутки у сфері професійної діяльності або галузі знань і є основою для оригінального мислення та проведення досліджень. Серед РН в ОП є знання і розуміння: визначення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи; основних правових інститутів та процедур національного права; професійних етичних норм і стандартів поведінки; способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях; методи застосування абстрактних загальнотеоретичних принципів і інститутів права (верховенство права, принцип пропорційності, соціологічне праворозуміння), а також сучасної джерельної бази (практика європейського суду з прав людини, загальні принципи права) для обґрунтування практичних завдань галузі спеціалізації та врегулювання конкретних прикладних питань, як і для доктринальної розробки теоретичних концептів. Вони відповідають вимогам НРК.

8-й рівень НРК визначає спеціалізовані уміння/навички розв’язання проблем, необхідні для проведення досліджень та/або провадження інноваційної діяльності з метою розвитку нових знань; здатність інтегрувати знання та розв’язувати складні задачі у широких або мультидисциплінарних контекстах, здатність розв’язувати проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності.

Уміння і навички за ОП відповідають вимогам НРК. Це уміння: визначати вагомість та переконливість аргументів в оцінці заздалегідь невідомих умов та обставин; проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел; давати оцінку чинним нормативно-правовим актам, виявляти колізії та

прогалини у правовому регулюванні; здатність до самостійної науково-дослідницької діяльності (аналіз, зіставлення, систематизація, абстрагування, моделювання, перевірка достовірності даних, прийняття рішень тощо), готовність використовувати нові ідеї; здатність логічно, аргументовано та чітко будувати усну й письмову мову, використовувати навички публічного мовлення, ведення дискусії і полеміки, правильно вживаючи правничу термінологію; вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології і бази даних; самостійно готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях.

2. Структура та зміст освітньої програми

Яким є обсяг ОП (у кредитах ЄКТС)?	90
Яким є обсяг освітніх компонентів (у кредитах ЄКТС), спрямованих на формування компетентностей, визначених стандартом вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти (за наявності)?	-
Який обсяг (у кредитах ЄКТС) відводиться на дисципліни за вибором здобувачів вищої освіти?	26
<p>Продемонструйте, що зміст ОП відповідає предметній області заявленої для неї спеціальності (спеціальностям, якщо освітня програма є міждисциплінарною)?</p> <p>Об'єктами вивчення згідно ОП є проблемні аспекти правотворчості та правозастосування, філософії права та реалізації принципів верховенства права, європейського права і галузей вітчизняної правової системи та юридичної науки загалом, а також специфіки викладання юридичних дисциплін. Окрім того, підготовка магістрів передбачає розгляд світоглядних і теоретичних питань права як регулятора суспільних відносин і унікального соціокультурного феномену людства, аспектів удосконалення юридичної матерії та засад якісно різноманітних галузей права.</p> <p>Теоретичний зміст предметної області складають навчальні дисципліни: «Правове регулювання професійної діяльності» (відповідає ПРН 2, 4), «Європейські стандарти приватного права» (відповідає ПРН 1), «Європейські</p>	

стандарти публічного права» (відповідає ПРН 3), «Адміністративно-правове забезпечення внутрішньої безпеки держави» (відповідає ПРН 6), зміст яких розкриває основні поняття, теорії та концепції юридичної науки.

Освітні компоненти, відображені у ОПП повністю відповідають методам, методикам та технологіям для засвоєння студентами. Серед них: загальнонаукові та спеціальні методи пізнання правових явищ – «Актуальні проблеми сучасного адміністративного права та процесу» (ПРН 6); методики з правової оцінки поведінки чи діяльності індивідів і соціальних груп – «Проблеми кримінального права і кримінології» (ПРН 7), ідентифікації правової проблеми та її вирішення на основі принципів права – «Судова риторика» (ПРН 1, 2); інформаційно-комунікативні технології – «Методи, механізми, інструменти і технології кримінального процесу і криміналістики», «Інформаційні технології та кібербезпека» (ПРН 5). Підготовка здобувачів вищої освіти за цими освітніми компонентами дає можливість набути умінь і навичок практичного застосування методичного інструментарію юриспруденції.

Яким чином здобувачам вищої освіти забезпечена можливість формування індивідуальної освітньої траєкторії?

У СумДПУ імені А.С. Макаренка існують процедури, які дозволяють формування індивідуальної освітньої траєкторії для здобувачів вищої освіти:

- згідно пп. 9.1-9.3 «Положення про організацію освітнього процесу у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка» здобувачам вищої освіти старших курсів можуть бути встановлені на навчальний семестр індивідуальні графіки навчання;
- регламентовано порядок формування індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти (п. 3.8 Положення), відповідно якого кожен студент з урахуванням власних потреб та інтересів формує свій індивідуальний план опанування навчальних дисциплін, куди включає вибіркові ОК навчального плану спеціальності;
- в університеті передбачено право здобувача вищої освіти на академічну мобільність та виписана процедура її реалізації.

Формування індивідуальної освітньої траєкторії на ОП ускладнене обмеженням вибору темпу й послідовності вивчення предметів, що обумовлене наявними фінансовими та організаційними можливостями університету. Усі інші складові її забезпечення реалізуються достатньо. За результатами опитування 75% студентів загалом схвально сприймають можливість навчатися за індивідуальним планом та можливість вибору навчальних дисциплін.

В межах ОП цього року 1 студент мав право на індивідуальний графік у зв'язку з навчанням за програмою подвійного диплому.

https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/documents/polozhennya_pro_organizaciyu_osvitnogo_procesu_bb7d2.pdf

https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/documents/polozhennya_pro_akademichnu_mobilnist_studentiv_46e20.pdf

Яким чином здобувачі вищої освіти можуть реалізувати своє право на вибір навчальних дисциплін?

Здобувачі вищої освіти мають право на вибір навчальних дисциплін. Це регламентується п. 8 «Положення про організацію освітнього процесу у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка» (далі «Положення»).

Згідно з п. 3.8 Положення, обсяг навчальних дисциплін за вибором становить не менш як 25% загальної кількості кредитів ЄКТС, передбачених для цього рівня вищої освіти. Регламентовано порядок вивчення дисциплін за вибором студента.

Вибір дисциплін за ОП проходить шляхом написання відповідної заяви студентом про вибір конкретних предметів та їх блоків на початку навчального року на основі попереднього ознайомлення з їх переліком:

<https://law.sspu.edu.ua/studentam/robochi-prohramy>
їх змістом і програмними результатами навчання:

<https://law.sspu.edu.ua/studentam/anotatsii-vybirkovykh-dystsyplin>
Далі формується і заповнюється індивідуальний план опанування навчальних дисциплін, включаючи обов'язкові і вибіркові ОК.

Загальний обсяг вибіркової складової ОП «Право» – 26 кредитів, що становить 29 % загальної кількості кредитів ЄКТС. Передбачено шість пар вибіркового вибору дисциплін із вибором по одній з кожної пари: «Дискусійні питання історії держави та права України» або «Законотворча діяльність»; «Дискусійні питання історії держави та права зарубіжних країн» або «Тлумачення права»; «Комунікативні практики та техніки переговорів» або «Юридична конфліктологія», «Запобігання та протидія корупції» або «Правове забезпечення безпеки», «Юридична логіка» або «Культура правового мислення», «Філософія права» або «Соціологія права».

Опишіть, яким чином ОП та навчальний план передбачають практичну підготовку здобувачів вищої освіти, яка дозволяє здобути компетентності, необхідні для подальшої професійної діяльності

Проходження практичної підготовки здобувачами вищої освіти регулюються «Положенням про проведення практик у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка», затвердженого рішенням Вченої ради університету від 26.12.2017 р., робочою програмою практики, договорами з базами практик

https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/documents/polozhennya_pro_praktiku_20dc6.pdf, <https://law.sspu.edu.ua/studentam/praktyka>

Практична підготовка за ОП формує програмні результати навчання (ПРН 1, ПРН 2, ПРН 3, ПРН 4, ПРН 5, ПРН 6, ПРН 7), загальні компетентності (ЗК 2, ЗК 4, ЗК 5, ЗК 10) і професійні (фахові) компетентності (ПК 1, ПК 4, ПК 5, ПК 6, ПК 7, ПК 9, ПК 10, ПК 12, ПК 13, ПК 14, ПК 15, ПК 16).

ОП передбачає виробничу практику, що проводиться в органах державної влади, місцевого самоврядування, на базі судових та правоохоронних органів, в юридичних службах підприємств та організацій. З базами практики укладені відповідні договори.

При формулюванні цілей і завдань практичної підготовки враховуються рекомендації роботодавців і керівництва баз практики, зміни у законодавстві.

Продемонструйте, що ОП дозволяє забезпечити набуття здобувачами вищої освіти соціальних навичок (softskills) упродовж періоду навчання, які відповідають цілям та результатам навчання ОП

Правова діяльність – це різновид соціальної діяльності, що має свідомо-вольовий, цілеспрямований характер та характеризується рисами соціальної корисності, справедливості, відповідності вимогам права, здійснюється з метою реалізації правових норм. ОП дозволяє забезпечити набуття здобувачами соціальних навичок, адже специфіка юридичної професії вимагає від фахівця не лише наявності теоретичних знань та вмінь їх застосовувати, але й постійного саморозвитку (ЗК 2), знання основ людської психології (ЗК 4), вміння переконувати та знаходити консенсус (ЗК 10).

Логічні, ораторські здібності, витримка, культура спілкування, грамотність, вміння працювати з клієнтом або в команді, відповідальність за долю людей, ефективний вплив на зміцнення законності і правопорядку у державі, – формуються завдяки таким освітнім компонентам, як: ОК 10 (Судова риторика), ОК 6 (Правове регулювання професійної діяльності), ОК 11 (Адміністративно-правове забезпечення внутрішньої безпеки держави), ВБ 4 (Запобігання та протидія корупції), ПП 1 (Виробнича практика).

Застосування інтерактивних методів навчання в процесі проведення аудиторних занять дозволяє формувати комунікативні якості студентів (зрозуміло формулювати свої думки; взаємодіяти з різними типами людей тощо);

управлінські якості (грати в команді; чітко планувати та керувати часом тощо). Серед найбільш поширених методів навчання в освітніх компонентах застосовуються навчальні судові засідання, рольові, імітаційні ігри, проектна діяльність.

Яким чином зміст ОП ураховує вимоги відповідного професійного стандарту?

У зв'язку з відсутністю професійного стандарту орієнтуємося на Національну рамку кваліфікацій (Постанова КМУ №1341 від 23.11.2011 р. зі змінами та доповненнями) та Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти (наказ МОН №600 від 01.06.2016 р.) для визначення компетентностей та результатів навчання за ОП. Інтегральна компетентність, яка забезпечується ОП, у повній мірі відповідає 8-му рівню НРК. Загальні та фахові компетентності й програмні результати навчання сформульовані у відповідності до вимог НРК. Зокрема, знання, які одержують здобувачі вищої освіти, є спеціалізованими та концептуальними, побудовані на науковій основі, що у повній мірі відповідає вимогам НРК. У відповідності до вимог НРК в ОП визначено уміння та навички розв'язання проблем, необхідних для проведення досліджень та/або провадження інноваційної діяльності з метою розвитку нових знань та процедур; здатність інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі у широких або мультидисциплінарних контекстах, здатність розв'язувати проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів юридичної, соціальної та етичної відповідальності.

Який підхід використовує ЗВО для співвіднесення обсягу окремих освітніх компонентів ОП (у кредитах ЄКТС) із фактичним навантаженням здобувачів вищої освіти (включно із самостійною роботою)?

У «Положенні про організацію освітнього процесу у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка» визначено норми навантаження студентів у процесі освітньої діяльності за ОП (п. 5.6-5.9). Конкретна кількість аудиторних годин на семестр для відповідних спеціальностей визначається навчальними планами

https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/documents/polozhennya_pro_organizaciyu_osvitnogo_procesu_bb7d2.pdf

Внутрішній моніторинг реального обсягу навантаження здійснюється керівником освітньої програми та директором ННІФ. Проблем із надмірним навантаженням студентів не виявлено.

Загальний обсяг освітньої програми становить 90 кредитів ЄКТС. Обов'язкові компоненти освітньої програми містять 47 кредитів ЄКТС: 9 кредитів – дисципліни циклу загальної підготовки, 38 кредитів – дисципліни

циклу професійної підготовки; вибіркові навчальні дисципліни становлять 26 кредитів ЄКТС; на практичну підготовку відводиться 12 кредитів ЄКТС; підготовка кваліфікаційної роботи та підсумкова атестація – 5 кредитів ЄКТС.

Навчання триває 1 рік 4 місяці. Перший навчальний рік складається з двох семестрів (19 тижнів теоретичної підготовки у першому семестрі та 20 – у другому семестрі), які закінчуються зимовою та літньою екзаменаційними сесіями, що тривають по 1 тижню. Другий навчальний рік складається з одного семестру (5 тижнів теоретичної підготовки, 8 тижнів практики, 1 тиждень підготовки кваліфікаційної роботи, 1 тиждень сесії та 2 тижні підсумкової атестації).

Основними підходами до такої організації навчального процесу є студентоцентрований і практикоорієнтований.

Якщо за ОП здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти за дуальною формою освіти, продемонструйте, яким чином структура освітньої програми та навчальний план зумовлюються завданнями та особливостями цієї форми здобуття освіти

Дуальна форма не передбачена за ОП

3. Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання

Наведіть посилання на веб-сторінку, яка містить інформацію про правила прийому на навчання та вимоги до вступників ОП

На сайті університету

https://spsu.edu.ua/images/2019/manual/documents/pravila_priyomu-2019_edb74.pdf

На сайті кафедри

https://law.spsu.edu.ua/files/document/s/polozhennya/pravila_priyomu-2019_3b8a9.pdf

Поясніть, як правила прийому на навчання та вимоги до вступників ураховують особливості ОП?

Для вступу на навчання для здобуття ступеня магістра на основі здобутого ступеня (освітньо-кваліфікаційного рівня) вищої освіти за спеціальністю 081 Право встановлюється конкурсний відбір у формі єдиного вступного іспиту з іноземної мови та єдиного фахового вступного випробування з права та загальних навчальних правничих компетентностей (за умови успішного складання єдиного вступного іспиту з іноземної мови, кожного блоку єдиного

фахового вступного випробування та додаткового(их) вступного(их) випробування(ь) для осіб, які здобули ступінь (освітньо-кваліфікаційний рівень) вищої освіти за іншою спеціальністю (напрямом підготовки)).

Яким документом ЗВО регулюється питання визнання результатів навчання, отриманих в інших ЗВО? Яким чином забезпечується його доступність для учасників освітнього процесу?

Питання визнання результатів навчання, отриманих в інших ЗВО, регулюється Положенням про перезарахування результатів навчання для учасників програм академічної мобільності на території України чи поза її межами та Порядком визнання у СумДПУ імені А.С. Макаренка ступенів освіти, здобутих у навчальних закладах інших держав. У Положенні враховані засади ЄКТС, що сприяють реалізації та оцінюванню ОП. Кредити, присвоєні в межах однієї ОП певного навчального закладу, можуть бути переведені для накопичування в іншій ОП, запропонованій навчальним закладом. Перезарахування відбувається автоматично на основі договору про навчання або стажування.

Для здобувача, який подає до Університету Академічну довідку про зараховані результати навчання в іншому ЗВО, з яким немає діючого договору про співпрацю, перезарахування здійснюється предметною комісією. Кількість кредитів, отриманих у ЗВО, що приймає, має відповідати періоду навчання в закладі-партнері. Перезарахування результатів навчання з навчальних дисциплін проводиться на підставі порівняння навчальних планів ОП та Академічної довідки. Після проходження практики/стажування за кордоном зарахування кредитів має бути задокументоване у Сертифікаті про практику/стажування та Додатку до диплома:

https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/documents/polozhennya_pro_akademichnu_mobilnist_studentiv_46e20.pdf

https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/polozhennya_pro_perezarahuvannya_rezultati_v_navchannya_a4e48.pdf

Опишіть на конкретних прикладах практику застосування вказаних правил на відповідній ОП (якщо такі були)?

Згідно з Меморандумом про співпрацю між СумДПУ імені А.С. Макаренка та Варненським вільним університетом ім. Чорноризця Храбра (Болгарія) студент Сема В.В. навчається за програмою подвійного європейського диплому, що передбачає одночасне проходження навчання за інтегрованими навчальними програмами обох ЗВО.

Також у рамках співпраці відбуваються академічні обміни науково-

педагогічних працівників, підвищення кваліфікації сторін, організація спільних наукових, навчальних, методичних досліджень та їх публікація, проведення спільних семінарів, конференцій, тренінгів, міжнародних шкіл прав людини. Так, з метою вдосконалення управлінської, науково-методичної та професійно-фахової компетентності, сприяння професійному та особистісному розвитку в умовах соціальних перетворень, два члени групи забезпечення ОП у 2019 році пройшли на базі Варненського університету стажування «Міжнародні стандарти захисту прав людини» та «Інновації в науці: виклики сучасності», а також взяли участь у написанні колективної міжнародної монографії та 5 наукових публікацій з індексами Scopus та Web of Science.

Яким документом ЗВО регулюється питання визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті? Яким чином забезпечується його доступність для учасників освітнього процесу?

Меморандуми та договори про співпрацю з органами державної влади та місцевого самоврядування, громадськими організаціями, правоохоронними органами регулюють визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті.

СумДПУ імені А.С. Макаренка організовує тренінги від провідних юристів-практиків, стажування в органах державної влади, спільні заходи, спрямовані на сприяння мирній міжкультурній взаємодії, формування толерантного ставлення до «іншого» та подолання проявів ксенофобії, про що учасники освітнього процесу дізнаються через офіційний сайт університету та оголошення в структурних підрозділах; студенти залучаються до участі в студентському самоврядуванні, що сприяє набуттю управлінських, організаторських, комунікативних та ін. умінь.

Опишіть на конкретних прикладах практику застосування вказаних правил на відповідній ОП (якщо такі були)?

СумДПУ імені А.С. Макаренка на підставі Меморандуму про співпрацю з Освітнім Домом прав людини в Чернігові бере участь у проєкті «Університет – простір прав людини», що реалізується в рамках Всеукраїнської освітньої програми «Розуміємо права людини» за фінансової підтримки Міжнародного фонду «Відродження» та Фонду Домів прав людини. Метою проєкту є сприяння розбудові ефективної системи освіти в сфері прав людини на рівні вищої школи в Україні, що базуватиметься на принципах поваги до гідності, верховенства права, свободи і недискримінації. Здобувачі ступеня магістра вищої освіти за спеціальністю «Право» в межах даного проєкту залучаються до участі в тренінгах, круглих столах, вебінарах, майстер-класах, фокус-групових інтерв'ю.

Також студенти залучаються до загальноміських заходів із захисту прав і

свобод людини і громадянина, протидії насиллю та торгівлі людьми та іншими, що проводяться представниками судових та правоохоронних органів, центрами соціальних служб, громадськими організаціями.

За бажанням студенти можуть спробувати себе в ролі держслужбовців, беручи участь у стажуванні «Молодий посадовець», яке щорічно організовує Сумська міська рада.

Здобуття неформальної освіти сприяє набуттю магістрантами додаткових професійних компетентностей, що забезпечує досягнення високих результатів під час складання іспитів, проходження державної атестації та є їхніми перевагами під час працевлаштування.

4. Навчання і викладання за освітньою програмою

Продемонструйте, яким чином форми та методи навчання і викладання на ОП сприяють досягненню програмних результатів навчання? Наведіть посилання на відповідні документи

Відповідно до Положення про організацію освітнього процесу СумДПУ імені А.С. Макаренка навчання в магістратурі здійснюється заочною (денною) та заочною формами навчання.

Досягненню програмних результатів навчання сприяє впровадження методів і технологій інноваційного практикування в системі правозахисної та правозастосовчої роботи. Поєднання теоретичних методів навчання (методи співпраці, активної взаємодії учасників освітнього процесу: дискусії, диспути, діалог, проблемні бесіди, мозковий штурм, інтелектуальні ігри, проєктування тощо – ПРН 3, ПРН 5, ПРН 6) і практичних (робота з юридичними документами та джерелами права, проведення правовиховних заходів тощо – ПРН 1, ПРН 2) забезпечує здатності студентів до виконання практичних функцій на ґрунтовній теоретико-методологічній основі.

Використання наукових методів, проектна робота на базах майбутнього працевлаштування сприяє формуванню здатності до виявлення соціально значущих проблем, діагностування, прогнозування, проєктування та вирішення соціальних ситуацій.

Орієнтація використання методів навчання на самостійне опанування нової інформації магістрантами відбувається завдяки: участі в наукових конференціях, написанню проєктів, узагальненню результатів наукового дослідження у тезах і статтях (ПРН 2).

Використовуються методи самоуправління навчальною діяльністю і професійним зростанням магістрів: розробка власного маршруту професійного

успіху; метод кейсів, самопрезентація; розробка плану вирішення проблеми (ПРН 4, ПРН 7).

Продемонструйте, яким чином форми і методи навчання і викладання відповідають вимогам студентоцентрованого підходу? Яким є рівень задоволеності здобувачів вищої освіти методами навчання і викладання відповідно до результатів опитувань?

Освітній процес відбувається на основі студентоцентрованого підходу, який окреслений в Положенні про організацію освітнього процесу у СумДПУ імені А.С. Макаренка. Він реалізується через вибір форм, методів навчання і викладання, обумовлений цілями навчальних дисциплін, спрямований на посилення компетентнісної складової навчання і перебуває у сфері відповідальності кожного викладача. Застосовуючи практичні методи навчання та викладання, він враховує індивідуальні особливості та потреби студентів. Доповідь, дискусія, експрес-опитування, виконання практичних завдань, надають можливість вибору змісту практичних занять, дозволяють підійти індивідуально до оцінювання результатів. Здобувачі загалом задоволені методами навчання і викладання, про що свідчать результати їх опитування.

Для практичного втілення студентоцентрованого підходу ЗВО проводяться: опитування студентів; оновлення програм навчальних дисциплін; підвищення кваліфікації викладацького складу, в процесі якого розглядаються питання забезпечення студентоцентрованого підходу; системний моніторинг якості освітніх послуг.

Продемонструйте, яким чином забезпечується відповідність методів навчання і викладання на ОП принципам академічної свободи

Згідно Закону України «Про вищу освіту» принципи «академічної свободи», що використовуються в університеті, відповідають методам навчання і викладання в ОП. Відповідність принципам академічної свободи враховує інтереси здобувачів вищої освіти за ОП, оскільки викладач використовує індивідуальний підхід у виборі форм, методів і засобів навчання з урахуванням особливостей контингенту студентів, рівня їх підготовки, інтересів, психологічних особливостей тощо.

Відповідно до Статуту університету викладачам і студентам забезпечено право безкоштовного користування інформаційними ресурсами навчальних, навчально-методичних і наукових підрозділів закладу, фондами бібліотеки, участі в колегіальних органах управління.

Згідно з Положенням про організацію освітнього процесу в СумДПУ імені

А.С. Макаренка враховуються інтереси магістрантів: забезпечується вільний вибір навчальних дисциплін з вибіркового циклу; можливість навчання за індивідуальним графіком; проведення наукових досліджень на майбутніх робочих місцях.

Опишіть, яким чином і у які строки учасникам освітнього процесу надається інформація щодо цілей, змісту та очікуваних результатів навчання, порядку та критеріїв оцінювання у межах окремих освітніх компонентів

За Положенням про організацію освітнього процесу в СумДПУ імені А.С. Макаренка графік освітнього процесу, розроблені та скориговані робочі програми навчальних дисциплін затверджуються до початку кожного навчального року, а індивідуальний навчальний план магістранта – в двотижневий строк після початку занять (п. 8.12) https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/documents/polozhennya_pro_organizaciyu_osvitnogo_procesu_bb7d2.pdf

Інформація про розклад навчальних занять розміщується не пізніше, ніж за тиждень до початку занять. Вищезгадана інформація розміщується на сайтах університету та кафедри <https://rozklad.sspu.edu.ua/>

На початку вивчення дисципліни студента інформують щодо цілей, змісту та очікуваних результатів навчання, порядку та критеріїв оцінювання у межах окремих освітніх компонентів у відповідних розділах на офіційному сайті ЗВО та безпосередньо на випусковій кафедрі. Всі РП висвітлені також на сайті кафедри і студент може ознайомитися з їх змістом <https://law.sspu.edu.ua/studentam/osvitno-profesiini-prohramy/druhi-mahisterskyi-riven-vyshchoi-osvity>

Електронна форма інформування була обрана з метою цілодобового доступу до матеріалів. Паралельно інформування проводиться на першій лекції в процесі ознайомлення зі змістом дисципліни. За результатами опитування більшість студентів отримують інформацію щодо цілей, змісту та критеріїв оцінювання за ОК, однак частина з них зазначили про часткове отримання такої інформації. Тому для покращення доступу до інформаційних матеріалів у майбутньому планується використовувати можливості дистанційного навчання та розширення можливостей депозитарію та удосконалення сайту кафедри.

Опишіть, яким чином відбувається поєднання навчання і досліджень під час реалізації ОП

Організаційна структура та ресурси університету цілком достатні для впровадження наукових досліджень у процес викладання дисциплін за ОП. Важливою особливістю ОП є поєднання навчальної і науково-дослідницької діяльності. Результати наукових досліджень науково-педагогічних працівників

наповнюють зміст навчальних дисциплін, які вони викладають. Регулярно оновлюються лекційні та практичні матеріали на основі найновіших наукових публікацій, статистичних даних тощо.

На кафедрі щорічно проводиться Міжнародна науково-практична конференція для студентів та молодих науковців «Реалії та перспективи розбудови правової держави в Україні та світі», у якій беруть участь студенти, що навчаються за ОП. Вони під керівництвом викладачів готують тези та статті, які є результатом їх науково-дослідної роботи; під час конференції доповідають та обговорюють основні положення власних досліджень, а також результати досліджень інших учасників конференції. Участь у конференції забезпечує апробацію результатів наукових досліджень студентів, сприяє набуттю досвіду підготовки і захисту наукових праць.

Однією з форм позааудиторної роботи, яка сприяє науковому пошуку студентів на кафедрі є їх участь у роботі наукового гуртка «Закон», на засіданнях якого обговорюються актуальні проблеми, пов'язані з формуванням високого рівня правосвідомості та правової культури студентів, поширенням правових знань та правової інформації; виявленням нових фактів, висновків, рекомендацій, закономірностей або ж уточненням відомих раніше, але недостатньо досліджених позицій права тощо. Залучення студентів до такої форми позааудиторної роботи сприяє підвищенню їх творчої активності, примножує внесок молодих учених у науково-дослідну діяльність кафедри.

Найкращі студенти за ОП залучені до виконання НДР кафедри «Проблеми формування правової держави в Україні в умовах глобалізації», працюючи над темами науково-дослідного характеру при виконанні кваліфікаційних робіт.

<http://conference.law.sspu.edu.ua/>, <https://law.sspu.edu.ua/naukova-robota/studentskyi-naukovyi-hurtok>

Продемонструйте із посиланням на конкретні приклади, яким чином викладачі оновлюють зміст освітніх компонентів на основі наукових досягнень і сучасних практик у відповідній галузі

Оновлення робочих програм навчальних дисциплін проводиться на основі «Положення про внутрішній моніторинг якості освітньої діяльності у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка» (далі Положення) від 24.11.2014 р., протокол № 4, а також Рекомендацій з навчально-методичного забезпечення навчальних дисциплін у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка (далі Рекомендації) від 20 вересня 2018 р.

https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/documents/pro_vnutrishniy_monitoring_yako_sti_osvitnoyi_diyalnosti_f7d9e.pdf

Робоча програма навчальної дисципліни затверджується на термін до 5

років та може щорічно оновлюватися з урахуванням результатів моніторингу та періодичного перегляду, побажань та зауважень, отриманих від здобувачів освіти та інших стейкхолдерів. Щорічні оновлення оформлюються у вигляді додатків до робочої програми навчальної дисципліни (п. 2.2. Рекомендацій). Система перегляду та оцінювання змісту освітніх компонентів відбувається за участі завідувача кафедри через перевірку підготовки викладачами навчальних та робочих навчальних програм відповідно до чинних вимог, формування навчально-методичного комплексу кожної нормативної дисципліни кафедри (п. 5.3.2. Положення). Ректор, проректори, навчальний відділ здійснюють контроль через наявність робочих навчальних програм із дисциплін та їх відповідність видам навчальних занять (лекції, семінари, практичні, лабораторні заняття, самостійна та індивідуальна робота тощо) (п. 5.3.4. Положення).

З метою забезпечення цілісності освітнього матеріалу, забезпечення професійної спрямованості змісту навчання, попередження дублювання, врахування міждисциплінарних зв'язків навчальні програми попередньо розглядаються на засіданні кафедри та на засіданні науково-методичної комісії ННІФ. Після ухвалення навчальної програми методичною комісією інституту вона затверджується рішенням Вченої ради ННІФ.

Викладачі кафедри постійно працюють над оновленням змісту освітніх компонентів на основі наукових досягнень і сучасних практик. Постійно переглядається та оновлюється зміст лекцій, зокрема вводяться нові статистичні дані, зміни в законодавстві, наводяться сучасні методики і методи досліджень. У робочих програмах навчальних дисциплін оновлюється список рекомендованої літератури та інших джерел інформації.

Опишіть, яким чином навчання, викладання та наукові дослідження у межах ОП пов'язані із інтернаціоналізацією діяльності ЗВО

Питаннями інтернаціоналізації діяльності в університеті займається відділ міжнародних зв'язків. Згідно договорів про співпрацю з іноземними ЗВО, кафедра права та МВП є співорганізатором проведення щорічної Міжнародної конференції «Реалії та перспективи розбудови правової держави в Україні та світі» спільно з Молдавським Державним Університетом (Молдова), Університетом політичних та економічних європейських знань ім. Костянтина (Молдова), Кишиневським державним педагогічним університетом імені І. Creanga (Молдова), Гомельським державним університетом ім. Ф. Скорини (Білорусь), Східно-Казахстанським державним університетом імені С. Аманжолова (Казахстан), Термезьким державним університетом імені Ойбека (Узбекистан), Північним національним університетом м. Інчуань (КНР), Державним університетом м. Піза (Італія), Бартинським університетом

(Туреччина), Школою професійної освіти Університету Ege (Туреччина), Туркменським державним педагогічним університетом імені Сейітназара Сейді (Туркменістан), Азербайджанською державною морською академією (Азербайджан).

У бібліотеці є доступ студентів до міжнародних баз даних Scopus та Web of Science, що дає можливість учасникам освітнього процесу ознайомлення з сучасними науковими тенденціями.

Студенти в межах ОП мають можливість отримувати «подвійні» дипломи.

Члени групи забезпечення регулярно беруть участь у міжнародних школах прав людини, форумах та проектах за підтримки ОБСЄ, Фонду Сороса, Ради з міжнародних наукових досліджень та обмінів IREX.

Науково-педагогічні працівники кафедри є активними учасниками міжнародних наукових конференцій, стажувань за кордоном, авторами публікації у наукових закордонних виданнях та у виданнях, що входять до наукометричних баз.

https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/documents/polozhennya_pro_akademichnu_mobilnist_studentiv_46e20.pdf

5. Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність

Опишіть, яким чином форми контрольних заходів у межах навчальних дисциплін ОП дозволяють перевірити досягнення програмних результатів навчання?

Важливим елементом навчального процесу при вивченні навчальних дисциплін у форматі ОП є поточний та підсумковий контроль, що свідчить про засвоєння вивченого матеріалу, рівень підготовки студентів для виконання передбачених завдань. Контроль знань дозволяє оцінювати та вимірювати здобуті студентами у процесі навчання знання, уміння та навички, відіграє важливу роль у забезпеченні належного рівня підготовки фахівців.

Поточний контроль здійснюється шляхом опитування студентів, під час участі у дискусіях та моделюванні ситуацій, перевірки виконаних завдань та робіт на практичних заняттях, обговорення доповідей (виступів) за темами семінарських занять та рефератами, проведення контрольних робіт.

Під час проведення контрольних заходів студентам пропонуються різнорівневі завдання різних типів: тестові завдання, питання, що передбачають відкриті відповіді, задачі, практичні завдання. Структура і зміст завдань поточного і підсумкового контролю визначаються викладачем залежно від

особливостей навчальної дисципліни та програмних результатів навчання, передбачених її робочою програмою.

Поточний контроль здійснюється у двох формах: контроль систематичності та активності роботи студентів протягом семестру при вивченні програмного матеріалу дисципліни та проміжний контроль.

Систематичність та активність роботи студентів протягом семестру контролюється за такими напрямками: регулярність відвідування семінарських занять, виступи на семінарських заняттях, участь у обговоренні питань відповідної теми, відповіді на запитання викладача, результативність експрес-тестування та експрес-опитування, підготовка рефератів з окремих питань, участь у студентських конференціях, олімпіадах, конкурсах за напрямками, що відповідають тематичній спрямованості дисципліни.

Підсумковий контроль за ОП здійснюється у вигляді перевірки та оцінювання знань студентів, заліків і екзаменів у обсязі навчального матеріалу, визначеного навчальною програмою та у терміни, встановлені навчальним планом. Проведення підсумкового контролю регулює «Положення про порядок оцінювання знань студентів у Європейській кредитно-трансферній системі (ЄКТС) організації освітнього процесу у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка»

https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/documents/ocinyuvannya_znan_studentiv_7c36b.pdf

Зазначені форми контролю тісно взаємопов'язані та здійснюються таким чином, щоб стимулювати ефективну роботу студентів протягом семестру та забезпечити об'єктивне оцінювання їх знань.

За результатами оцінювання засвоєння студентами теоретичного матеріалу та виконання практичного завдання визначається рівень засвоєння програмного матеріалу та виставляється диференційована підсумкова оцінка за бальною шкалою, що характеризує успішність студента.

Яким чином забезпечуються чіткість та зрозумілість форм контрольних заходів та критеріїв оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти?

Чіткість та зрозумілість форм контрольних заходів та оцінювання навчальних досягнень здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 Право забезпечуються «Положенням про організацію освітнього процесу у СумДПУ імені А.С.Макаренка» https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/documents/polozhennya_pro_organizaciyu_osvitnogo_procesu_bb7d2.pdf та «Положенням «Про порядок оцінювання знань студентів у Європейській кредитно-трансферній системі (ЄКТС) організації освітнього процесу»

https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/documents/ocinyuvannya_znan_studentiv_7c_36b.pdf, навчальними планами, робочими навчальними планами, робочими програмами навчальних дисциплін.

Здобувачі вищої освіти перед вивченням навчальних дисциплін ознайомлюються на сайті кафедри з робочими програмами, які містять чіткі та зрозумілі форми контрольних заходів та критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти <https://law.sspu.edu.ua/studentam/osvitno-profesiini-prohramy/druhyi-mahisterskyi-riven-vyshchoi-osvity>

Для чіткості обліку, прозорості оцінювання навчальних досягнень студента та наочного ознайомлення з результатами його діяльності викладач веде облік академічної успішності студента в журналі обліку роботи академічної групи.

Опишіть яким чином організовано збір інформації щодо чіткості та зрозумілості критеріїв оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти?

Якісна освіта є однією з обов'язкових умов успішного існування будь-якої країни, тому одним із критеріїв, який допомагає удосконалити систему якості освіти в Університеті, визначено процедуру по збору інформації. Для чіткості та зрозумілості критеріїв оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти – це оцінювання шляхом опитування на добровільній основі здобувачів вищої освіти, випускників, роботодавців або інших представників освітнього процесу

https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/metod_rekomend_do_provedennya_anket_z_pitan_ocinyuvannya_osv_proc_c391e.pdf

Таке оцінювання здійснюється в університеті шляхом щорічного добровільного опитування учасників освітнього процесу в межах внутрішнього моніторингу якості освіти. Анкетування може проводитися з використанням друкованих анкет і опрацьовуватися в ручний спосіб або в електронному форматі.

Матеріали анкетування узагальнюються та передаються для ознайомлення керівництву Університету, навчально-наукового інституту з подальшим обговоренням на засіданнях кафедр, науково-методичних комісіях тощо. За результатами проведення анкетування керівництво Університету, навчально-наукового інституту, кафедри може застосовувати різні форми адміністративного впливу.

З метою визначення думок здобувачів вищої освіти щодо чіткості та зрозумілості критеріїв оцінювання навчальних досягнень було проведено опитування, згідно якого переважна більшість студентів за ОП повідомили, що інформація про критерії оцінювання навчальних досягнень подається чітко і

зрозуміло.

Яким чином і у які строки інформація про форми контрольних заходів та критерії оцінювання доводяться до здобувачів вищої освіти?

Інформація про форми контрольних заходів міститься у робочих програмах навчальних дисциплін, які розміщуються на сайті кафедри і знаходиться у вільному доступі. На початку семестру науково-педагогічний працівник, який викладає дисципліну, ознайомлює здобувачів вищої освіти зі змістом, структурою, формою екзаменаційної (залікової) роботи, а також із системою і критеріями її оцінювання.

Графік освітнього процесу на поточний навчальний рік (із розкладом атестаційних тижнів), розклад семестрової атестації (затверджений не пізніше, ніж за місяць до початку екзаменаційної сесії) розміщуються на інформаційних стендах кафедри, інституту, офіційному веб-сайті університету, у соціальних мережах.

Ця інформація є відкритою й доступною для студентів упродовж семестру.

Розклад занять та атестаційних тижнів розміщені на сайті університету: <https://rozklad.sspu.edu.ua/>

Під час екзаменаційної сесії, до початку складання семестрового екзамену з навчальної дисципліни екзаменатор проводить консультацію, під час якої повторно доводить правила проведення екзамену, критерії оцінювання, дає відповіді на запитання, а також зазначає кількість набраних здобувачем балів поточного контролю.

Для вдосконалення освітнього процесу було проведене опитування у вигляді анонімного анкетування, де в переважній більшості студенти визначили доступність інформації про форми контрольних заходів (заліки, екзамени, державна атестація) та критеріїв оцінювання.

https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/documents/polozhennya_pro_organizaciyu_osvitnogo_procesu_bb7d2.pdf

Яким чином форми атестації здобувачів вищої освіти відповідають вимогам стандарту вищої освіти (за наявності)?

Стандарт вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти відсутній

Яким документом ЗВО регулюється процедура проведення контрольних заходів? Яким чином забезпечується його доступність для учасників освітнього процесу?

Документами, що містять процедуру проведення контрольних заходів є:

Положення про внутрішній моніторинг якості освітньої діяльності у СумДПУ імені А.С. Макаренка, Методичні рекомендації до проведення оцінювання освітнього процесу у Сумдпу імені А.С. Макаренка, Про порядок оцінювання знань студентів у Європейській кредитно-трансферній системі (ЄКТС) організації освітнього процесу у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка (наказ ректора № 35 від 24.02.2015 р.), Положення про організацію освітнього процесу у СумДПУ імені А. С. Макаренка (наказ ректора № 280 від 27.05.2019 р.), Положення про внутрішній моніторинг якості освітньої діяльності у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка (наказ ректора № 274 від 24.11.2014 р.), які в електронному вигляді представлені на офіційному сайті університету та знаходяться у вільному доступі для всіх учасників освітнього процесу:
<https://sspu.edu.ua/universytet/edusci/normatyvno-pravova-baza>

Процедури проведення контрольних заходів відображено у робочих програмах навчальних дисциплін за ОП у розділі 5. Засоби діагностики результатів навчання та у методичних рекомендаціях до проведення оцінювання освітнього процесу у СумДПУ імені А.С. Макаренка, де чітко визначено процедуру, види, форми оцінювання шляхом опитування на добровільній основі здобувачів вищої освіти.

https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/documents/ocinyuvannya_znan_studentiv_7c36b.pdf

Яким чином ці процедури забезпечують об'єктивність екзаменаторів? Якими є процедури запобігання та врегулювання конфлікту інтересів? Наведіть приклади застосування відповідних процедур на ОП

У Методичних рекомендаціях до проведення оцінювання освітнього процесу чітко визначено процедуру, види, форми оцінювання якості шляхом опитування на добровільній основі здобувачів вищої освіти, випускників, роботодавців або інших учасників освітнього процесу щодо надання освітніх послуг. Відкритий доступ та прозорість процедури контролю забезпечують об'єктивність та неупередженість екзаменаторів.

<https://sspu.edu.ua/universytet/edusci/normatyvno-pravova-baza>.

Об'єктивність оцінювання на заліках/іспитах забезпечується також присутністю і викладачів, які проводять практичні заняття.

З метою запобігання та врегулювання конфлікту інтересів директор, заступники директора, завідувач випускової кафедри проводять позапланові перевірки екзаменів і заліків. Контроль за ходом екзаменів (заліків) здійснюють також працівники навчального відділу ЗВО.

Підсумкова атестація здобувачів вищої освіти здійснюється відкрито й прозоро. У засіданнях екзаменаційної комісії можуть брати участь керівники

робіт, рецензенти, науково-педагогічні працівники кафедр, запрошені.

Здобувачі вищої освіти та інші особи, присутні на атестації, можуть вільно здійснювати аудіо- та/або відеофіксацію процесу атестації.

Результати оцінювання здобувачів вищої освіти обговорюються на засіданні випускової кафедри та Вченої ради інституту за участю представників студентського самоврядування. Випадків конфлікту інтересів на ОП не зафіксовано.

Яким чином процедури ЗВО урегульовують порядок повторного проходження контрольних заходів? Наведіть приклади застосування відповідних правил на ОП

Процедури повторного проходження контрольних заходів передбачені «Положенням про організацію освітнього процесу у СумДПУ імені А.С.Макаренка» та «Положенням «Про порядок оцінювання знань студентів у Європейській кредитно-трансферній системі (ЄКТС)».

Студенти, які одержали за результатами підсумкового контролю більше двох незадовільних оцінок (F або FX), незалежно від форми контролю, відраховуються з університету за невиконання навчального плану. Студентам, які одержали під час семестрового контролю одну чи дві незадовільні оцінки FX, дозволяється ліквідувати академічну заборгованість у визначені терміни до початку наступного семестру. Повторне складання екзаменів допускається не більше двох разів з кожної дисципліни: один раз викладачу, другий – комісії, яка створюється директором інституту. Якщо студент під час складання екзамену комісії отримав незадовільну оцінку (FX), то він відраховується з університету. Рішення комісії є остаточним. За наявності об'єктивних підстав студенту розпорядженням декана факультету/директора інституту може бути встановлений індивідуальний графік семестрового контролю.

Процедури повторного проведення контрольних заходів за ОП застосовуються після кожної екзаменаційної сесії шляхом складання графіку ліквідації заборгованостей та оформлення відповідної відомості. Шляхом опитування встановлено, що 95% студентів повністю влаштовує процедура перескладання заліків та екзаменів, 5 % влаштовує частково.

https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/documents/polozhennya_pro_organizaciyu_osvitnogo_procesu_bb7d2.pdf

https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/documents/ocinyuvannya_znan_studentiv_7c36b.pdf

Яким чином процедури ЗВО урегульовують порядок оскарження процедури та результатів проведення контрольних заходів? Наведіть

приклади застосування відповідних правил на ОП

У випадку будь-яких порушень з боку екзаменатора, студенти мають змогу оскаржити оцінку в будь-який зручний спосіб: через завідувача кафедри, заступника директора, директора, представників студентського самоврядування.

Студент, який не згоден із рішенням викладача щодо результатів проведення контрольних заходів має право звернутись із заявою до завідувача відповідної кафедри, на якій викладається цей курс (виконується кваліфікаційна робота), для перевірки чи відсутності факту необ'єктивного оцінювання. Заява має містити коротке письмове пояснення суті справи, конкретну інформацію. До заяви додається копія роботи, яка розглядається.

Завідувач кафедри протягом двох робочих днів після отримання заяви звертається до комісії з питань етики та академічної доброчесності, яка створена в СумДПУ імені А. С. Макаренка, і є колегіальним експертно-консультативним органом, метою якого є сприяння дотриманню етичних принципів і стандартів, фундаментальних принципів академічної доброчесності та розв'язанню етичних конфліктів між членами університетської спільноти. За результатами розгляду справи, комісія впродовж двох робочих днів готує письмовий висновок щодо наявності або відсутності факту порушення Кодексу академічної доброчесності.

За результатами анонімного опитування студентів за ОП 98% студентів вважають оцінювання знань достатньо об'єктивним. Випадків оскарження результатів складання заліків та екзаменів не було.

<https://sspu.edu.ua/universytet/edusci/normatyvno-pravova-baza>.

Які документи ЗВО містять політику, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності?

Політика, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності в університеті регулюються нормативно-правовою базою: Закон України від 05.06.2017 року № 2145-VIII «Про вищу освіту» (стаття 42); Закон України від 05.12.2012 року № 3792-12 «Про авторське право і суміжні права»; Цивільний Кодекс України; Статут Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка; Кодекс академічної доброчесності

(https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/kodeks_akademichnoyi_dobrochesnosti_6c82c.pdf) та Положення про Комісію з питань етики та академічної доброчесності СумДПУ імені А.С. Макаренка.

У пункті 3 Кодексу академічної доброчесності надаються роз'яснення щодо дотримання академічної доброчесності науково-педагогічними працівниками та здобувачами. У пунктах 5 та 6 Кодексу розтлумачуються питання відповідальності за порушення відповідних норм залежно від характеру і змісту порушень, а також ступеня їх умисності, процедуру розгляду порушень.

У «Положенні про комісію з питань етики та академічної доброчесності СумДПУ імені А.С. Макаренка» визначено порядок її діяльності, процедуру розгляду справ щодо порушення Кодексу та норм академічної доброчесності членами університетської спільноти, а також способи дисциплінарного впливу.

За результатами опитування переважна більшість студентів обізнані про стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності в освітньому процесі й мають доступ до відповідних документів.

(https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/polozhennya_pro_komisiyu_z_pitan_etiki_ta_akadem_dobrochesnosti_f788c.pdf.)

Які технологічні рішення використовуються на ОП як інструменти протидії порушенням академічної доброчесності?

Університетом укладено ліцензійний договір з ТОВ «Плагіат» про надання права користування антиплагіатним програмним забезпеченням (код за ДК 021:2015 72250000-2 послуги пов'язані із системними та підтримкою).

Система використовується через інтерфейс користувача, доступний в мережі Інтернет на сайті www.plagiat.pl та StrikePlagiarism.com у відповідності до положень Закону України «Про авторське право і суміжні права». Система відповідає вимогам, викладеним у Положенні міністра внутрішніх справ і адміністрації Республіки Польщі щодо документації обробки персональних даних, а також технічних та організаційних умов, яким повинні відповідати пристрої та інформаційні системи, використовувані для обробки персональних даних («Вісник законів» (Dz. U) від 2004 № 100).

З метою виявлення і запобігання та недопущення випадків академічної недоброчесності, здійснення контролю та самостійного виконання кваліфікаційних робіт затверджено Положення про кваліфікаційну роботу у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка (наказ від 19 червня 2017 року № 290). У пункті 7 «Запобігання випадків академічної недоброчесності» у відповідності до діючого законодавства України сформульовано процедуру та порядок перевірки кваліфікаційної роботи на плагіат.

На кафедрі права та методики викладання правознавства кваліфікаційні роботи за ОП проходять антиплагіатну перевірку на етапі попереднього захисту з відповідним допуском до захисту.

Яким чином ЗВО популяризує академічну доброчесність серед здобувачів вищої освіти ОП?

Головним чинником щодо дотримання правил академічної доброчесності вважаємо превентивні заходи та інформування студентів про наслідки їх

порушення. На базі Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка була проведена низка наукових заходів, метою яких був обмін досвідом в аспекті формування академічної культури, заохочення молоді до виконання наукових досліджень на засадах академічної доброчесності, сприяння щодо впровадження стандартів публікаційної етики: Міжнародна науково-практична конференція здобувачів вищої освіти і молодих учених «Академічна культура дослідника в освітньому просторі» (17–18 травня 2018 р.); Міжнародна науково-практична конференція здобувачів вищої освіти і молодих учених «Академічна культура дослідника в освітньому просторі: європейський та національний досвід» (16-17 травня 2019 р.).

Питання академічної доброчесності включене до плану роботи Вченої ради навчально-наукового інституту історії та філософії.

У результаті опитування здобувачів за ОП відзначено, що більшість з них мають повне уявлення про вимоги академічної доброчесності, 100 % дотримуються її правил та процедур.

Яким чином ЗВО реагує на порушення академічної доброчесності? Наведіть приклади відповідних ситуацій щодо здобувачів вищої освіти відповідної ОП

Відповідно до пункту 6 «Відповідальність за порушення норм академічної доброчесності» Кодексу академічної доброчесності, порушення етичних норм і принципів академічної доброчесності передбачає відповідальність члена університетської спільноти залежно від характеру і змісту порушень, а також ступеня їх умисності. Розгляд порушень забезпечує Комісія з питань етики та академічної доброчесності.

До складу комісії входять перший проректор, уповноважений з питань запобігання та виявлення корупційних дій, вчені секретарі спеціалізованих вчених рад, голова студентського самоврядування, по одному представнику від науково-педагогічного персоналу та студентства кожного факультету, один представник аспірантів і докторантів, один представник навчально-допоміжного персоналу. До роботи комісії можуть бути залучені експерти з питань, що розглядаються. Склад комісії затверджує вчена рада університету. Висновки комісії мають рекомендаційний характер, але керівництво університету чи його структурних підрозділів повинне брати їх до уваги, ухвалюючи рішення щодо порушника.

Завдяки превентивним заходам та попередній роботі наукових керівників випадків порушення академічної доброчесності на ОП не зафіксовано. Опитані студенти за ОП заперечили порушення академічної доброчесності в освітньому процесі.

6. Людські ресурси

Яким чином під час конкурсного добору викладачів ОП забезпечується необхідний рівень їх професіоналізму?

Для забезпечення необхідного рівня професіоналізму викладачів освітньої програми в університеті розроблено та затверджено «Положення про порядок проведення конкурсного відбору викладацького складу кафедр (№ 430 від 29 жовтня 2018 р.) Для залучення кращих викладачів на освітню програму оголошуються відкриті конкурси на заміщення вакантних посад. Претенденти звітують про професійні та особистісні якості на посаду. Перевага віддається тим, хто має вищі професійні показники, згідно п. 30 Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності (постанова КМУ від 10 травня 2018р. № 347). Викладачі кафедри права та методики викладання правознавства постійно підвищують свою кваліфікацію. Для визначення професіоналізму викладача в університеті розроблено «Положення про рейтингову систему оцінювання діяльності науково-педагогічних працівників» (№497 від 26 листопада 2018 р.) метою впровадження якої є створення системи об'єктивного аналізу кадрового забезпечення освітньої, наукової, науково-методичної та виховної діяльності пошук та реалізація механізмів нарощування кадрового потенціалу освітньої програми.

https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/documents/poryadok_provedennya_konkursu_na_posadi_c216f.pdf

Опишіть, із посиланням на конкретні приклади, яким чином ЗВО залучає роботодавців до організації та реалізації освітнього процесу

Відповідно до Закону України «Про залучення роботодавців до підготовки та перепідготовки кадрів, освітніх та наукових процесів» з метою забезпечення високого рівня практичної підготовки до організації та реалізації освітнього процесу залучені роботодавці (органи державної влади та місцевого самоврядування, судові та правоохоронні органи):

- відповідно до укладених договорів про проходження практики студентів заклади, що є базами практик, приймають участь у освітньому процесі шляхом надання провідних фахівців для безпосереднього керівництва студентами на безкоштовній основі;
- працівники Прокуратури Сумської області, Зарічного та Ковпаківського районних судів у м. Суми, Регіонального та Сумського місцевих центрів

надання безоплатної вторинної правової допомоги регулярно планово проводять відкриті лекції для студентів;

- студентів залучають до участі у слідчих діях у якості понятих (СБУ, Нацполіція);

- спільно з працівниками судів для студентів проводяться навчальні судові засідання;

- університет сприяє організації регулярних екскурсій до судових та правоохоронних органів задля детального ознайомлення зі специфікою роботи різних структур юридичної галузі;

- магістранти, що навчаються за ОП, є співробітниками Національної поліції України та судових органів.

https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/polozhennya_pro_radu_robotodavciv_sumdpu_imeni_as_makarenka_5dc93.pdf

Опишіть, із посиланням на конкретні приклади, яким чином ЗВО залучає до аудиторних занять на ОП професіоналів-практиків, експертів галузі, представників роботодавців

Під час здійснення діяльності, спрямованої на забезпечення набуття здобувачами вищої освіти другого освітнього рівня, заклад вищої освіти залучає роботодавців до організації та реалізації освітнього процесу шляхом укладання спільних угод на проходження магістрами у галузі юридичної роботи виробничої практики. Працівники судових та правоохоронних органів регулярно планово проводять відкриті лекції для студентів. У межах процесуальних дисциплін, частина навчальних занять проходить у судах, що передбачено робочими програмами дисциплін.

Щорічно проводяться наукові конференції, круглі столи та майстер-класи, відкриті лекції за участю роботодавців з проблем юриспруденції та розбудови правової держави в Україні та світі.

<http://conference.law.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/05/%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%93%D0%A0%D0%90%D0%9C%D0%90-17.05.19.pdf>

<http://conference.law.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/05/%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%93%D0%A0%D0%90%D0%9C%D0%90.pdf>

<https://law.sspu.edu.ua/fotohalereia>

Активність потенційних роботодавців зумовлена необхідністю пошуку серед здобувачів вищої освіти нових професійних кадрів та залучення додаткових людських ресурсів (волонтерів-здобувачів вищої освіти) для виконання власних професійних завдань. А студенти мають змогу набутти важливого професійного

досвіду та визначити для себе напрям для подальшої спеціалізації та працевлаштування.

Опишіть, яким чином ЗВО сприяє професійному розвитку викладачів ОП? Наведіть конкретні приклади такого сприяння

У зв'язку з впровадженням у навчальний процес інформаційних технологій, інтернаціоналізацією діяльності, активізацією проектної діяльності з'явилися потреби у підвищенні кваліфікації та стажуванні викладачів з відповідних напрямків.

Згідно П. 1.9. «Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (прот. №2 від 30.09.2019) розроблено програму підвищення кваліфікації викладачів, яка дозволяє задовольнити їх потреби в покращенні рівня професійної майстерності. На ОП створені всі умови для професійного розвитку викладачів, кожен з них регулярно проходить підвищення кваліфікації, стажування в ЗВО України, Словаччини, Болгарії; стажування та тренінги в Школах прав людини, організованих за сприянням ЄС.

Процедура моніторингу професіоналізму викладача обумовлена «Положенням про внутрішній моніторинг якості освітньої діяльності СумДПУ імені А.С. Макаренка» (пр. №4 від 24.11.2014) метою якої є забезпечення об'єктивного відображення стану якості вищої освіти і одночасно перевірка якості діяльності викладача. Моніторинг професіоналізму викладача проводиться за критеріями рейтингового оцінювання видів освітньої діяльності. На кафедрі складено та затверджено графік взаємовідвідувань, відкритих лекцій, семінарських та практичних занять, на яких викладач демонструє рівень своєї майстерності (протокол № 2 від 19.09.2019 р.).

https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/poryadok_pidvischennya_kvalifikaciyi_ped_i_nauk-ped_pracivnikiv_82d7f.pdf

Продемонструйте, що ЗВО стимулює розвиток викладацької майстерності

В університеті розроблено «Положення про рейтингову систему оцінювання діяльності науково-педагогічних працівників кафедр» (№497 від 26 листопада 2018р.) та «Положення про почесне звання університету» (№27 від 27 січня 2016 року), які стимулюють покращення професійної майстерності викладачів. Рейтингове оцінювання є одним із видів заохочення та оцінки діяльності науково-педагогічних працівників та формою визначення рівня їх професійної компетентності та ефективності роботи, яку враховують при обранні на посаду, переведенні на нову посаду, при поданнях на нагородження, присвоєннях почесних звань, при визначенні розміру матеріальних заохочень.

Почесні звання є внутрішніми нагородами університету і присвоюються за особисті заслуги перед університетом особам, які сприяють розвитку університету або мають високі наукові здобутки, або значні трудові досягнення, які також стимулюють викладачів на покращення результатів професійної діяльності. Претенденти на почесні звання доцента, професора, заслуженого професора розглядаються на кафедрі та затверджуються Вченими радами ННІФ та університету.

За результатами навчальної, наукової, методичної, виховної та інших видів робіт кращі викладачі кафедри права та МВП представлені на дошці пошани університету «Кращі імена».

Все це складає систему заохочень викладачів на досягнення фахової сфери та стимулює викладачів кафедри на розвиток професійної майстерності.

https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/polozhennya_pro_reytingovu_sistemu_ocinyu_vannya_diyalnosti_d2a31.pdf

7. Освітнє середовище та матеріальні ресурси

Продемонструйте, яким чином фінансові та матеріально-технічні ресурси (бібліотека, інша інфраструктура, обладнання тощо), а також навчально-методичне забезпечення ОП забезпечують досягнення визначених ОП цілей та програмних результатів навчання?

Заповнити таблицю 4.

В університеті є достатнє забезпечення навчальними аудиторіями, кабінетами, обладнанням та устаткуванням, необхідним для виконання освітньої програми. Площа навчальних приміщень, де здійснюється підготовка за вказаною спеціальністю, – відповідає встановленим нормам; наявним є необхідне навчально-методичне забезпечення освітнього процесу, забезпечення засобами наочності, технічним і технологічним обладнанням. На належному рівні організоване інформаційне забезпечення освітнього процесу. Функціонує наукова бібліотека університету (близько 1 млн примірників), електронна бібліотека (понад 500 документів), інституційний репозитарій eSSPUIR (близько 7000 документів), читальний зал з доступом до мережі Інтернет забезпечені навчально-методичною літературою. Достатньою є база спортивного комплексу університету (легкоатлетичний стадіон, гімнастична, ігрова, тренажерна зали, зала боротьби, басейн, спортивні майданчики). Для дозвілля студентів є актові зали університету, де проводяться культурно-масові заходи. Процес життєдіяльності, соціальні потреби учасників освітнього процесу забезпечуються наявністю соціальної інфраструктури (три гуртожитки, їдальня).

Для проведення занять є навчально-методичні комплекси, які включають навчальні програми, робочі навчальні програми, курси лекцій, плани практичних, семінарських занять, питання до поточного та підсумкового контролю, самостійної роботи, пакети ККР. Для підготовки до навчальних занять є навчально-методичні посібники, методичні вказівки для практичних та самостійних робіт. Освітній процес забезпечений на 100 %, що сприяє досягненню цілей, завдань, програмних результатів навчання.

Фінансування ОП є достатнім і здійснюється за рахунок коштів університету та інших джерел, не заборонених законодавством. Обсяг фінансових, матеріально-технічних ресурсів, визначається щороку з урахуванням можливостей бюджету університету.

Заходи, які вживаються для удосконалення МТЗ: формування плану закупівлі (щорічно); облаштування сучасних аудиторій шляхом залучення коштів місцевих бюджетів спонсорів і меценатів; оновлення фонду бібліотеки та репозитарію.

Продемонструйте, яким чином освітнє середовище, створене у ЗВО, дозволяє задовольнити потреби та інтереси здобувачів вищої освіти ОП? Які заходи вживаються ЗВО задля виявлення і врахування цих потреб та інтересів?

Освітнє середовище ЗВО повною мірою задовольняє потреби та інтереси здобувачів вищої освіти завдяки: висококваліфікованому професорсько-викладацького складу; співпраці ЗВО з органами студентського самоврядування (забезпечення захисту прав та інтересів студентів та їх участь в управлінні університетом); матеріально-технічній базі (наявність п'яти навчальних корпусів, трьох гуртожитків, їдальні, стадіону, спортивного комплексу); оздоровчим і соціокультурним заходам (завдяки діяльності спортивного клубу, психологічної служби та відділу соціальної та культурно-масової роботи); безперервній освіті (продовження освіти після закінчення ЗВО, навчання в аспірантурі, докторантурі та можливість захисту дисертацій в університеті); наданні допомоги у працевлаштуванні випускників.

Для виявлення потреб та інтересів здобувачів проводиться їх опитування. Важливу роль у цьому відіграють органи студентського самоврядування, профспілковий комітет. Пропозиції здобувачів щодо удосконалення навчального процесу, науково-дослідної, спортивно-оздоровчої та культурно-масової роботи, організації дозвілля, побуту та харчування були враховані та увійшли до плану роботи відповідних підрозділів університету.

Враховуючі потреби студентів, виявлені в результаті анкетування, вживаються заходи щодо організації додаткових освітніх послуг з поглибленого

вивчення іноземних мов.

Опишіть, яким чином ЗВО забезпечує безпечність освітнього середовища для життя та здоров'я здобувачів вищої освіти (включаючи психічне здоров'я)

Навчальні приміщення повністю відповідають існуючим будівельним та санітарним нормам, вимогам правил пожежної безпеки, існуючим нормам з охорони праці. Безпечність освітнього середовища гарантується: відділом охорони праці, психологічною службою, пунктом охорони здоров'я, опорним пунктом поліції на території студмістечка, загоном охорони громадського порядку «Сокіл», відділом соціальної та культурно-масової роботи.

Механізми забезпечення безпечності відповідають Закону України «Про освіту» (статті 3, 6); Закону України «Про вищу освіту» (стаття 40); листу МОН від 27.06.2019 № 1/9-414 «Деякі питання щодо створення у 2019/2020 н.р. безпечного освітнього середовища»; Статуту СумДПУ імені А.С. Макаренка (пункт 8.4); стратегічному плану-концепції інноваційного розвитку СумДПУ імені А.С. Макаренка.

Для безпечності здобувачів вищої освіти вживаються: соціальні і психологічні заходи; інструктажі з безпеки життєдіяльності; перша медична допомога та забезпечення профілактики захворювань; індивідуально-профілактична робота щодо попередження правопорушень; охорона громадського порядку на території ЗВО.

Психологічні проблеми здобувачів: організація власної навчальної діяльності, адаптація до нового колективу, особливості комунікації з однолітками та з викладачами, особисті (інтимні взаємини), інтернет-залежність. Для їх вирішення проводяться колективні бесіди та індивідуальні консультації за напрямками: «Адаптація студентів до навчання у ЗВО», «Адаптація до умов проживання у гуртожитку», «Діагностика потреби психологічної допомоги студентам», «Студентське життя поза межами навчання», опитування «Викладач очима студентів». Психологічна служба університету забезпечує охорону психічного здоров'я і надання психологічної допомоги шляхом своєчасного і систематичного вивчення психофізичного розвитку, мотивів їх поведінки і діяльності з урахуванням вікових, інтелектуальних, фізичних, статевих та інших індивідуальних особливостей, сприяє створенню умов для саморозвитку та самовиховання, виконанню освітніх і виховних завдань закладу вищої освіти.

https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/documents/pro_viddil_ohoroni_praci_c8088.pdf, <https://sspu.edu.ua/psykholohichna-sluzhba>

Опишіть механізми освітньої, організаційної, інформаційної, консультативної та соціальної підтримки здобувачів вищої освіти? Яким є

рівень задоволеності здобувачів вищої освіти цією підтримкою відповідно до результатів опитувань?

Комунікація зі студентами за ОП відбувається через директорат інституту, викладачів кафедри права та МВП, студентське самоврядування. Вона є ефективною, оскільки передбачає безпосереднє спілкування та регламентується нормативними документами, які регулюють відносини в університеті (пункт 6.3. Статуту Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка, далі Статуту).

У пунктах 8.4., 8.5. Статуту, міститься інформація про права та обов'язки здобувача вищої освіти. У тому числі й право на різні види підтримки.

Освітню підтримку здобувачі вищої освіти за ОП отримують спілкуючись безпосередньо з викладачами та завідувачем кафедри права та методики викладання правознавства. На кафедрі складений та затверджений графік консультацій викладачів, що сприяє розв'язанню проблем академічної заборгованості здобувачів вищої освіти, підвищенню рівня їх успішності.

Інформаційна підтримка здобувачів за ОП здійснюється через мережу Інтернет та соціальні мережі. Для полегшення інформування створено групи у мережі Facebook та месенджері Viber, до яких входять студенти ОП та викладачі випускової кафедри. Інформаційна підтримка також здійснюється і через діяльність бібліотеки, яка використовує автоматизовану інформаційно-бібліотечну систему <http://library.sspu.sumy.ua/>

Інформація про діяльність кафедри права та методики викладання правознавства постійно оновлюється на веб-сайті кафедри. Для здобувачів вищої освіти за ОП розміщена наступна інформація: робочі програми дисциплін та їх анотації, освітні програми, розклад занять, інформація про наукову і виховну роботу, новини, фотогалерея тощо <https://law.sspu.edu.ua/>

Консультативна підтримка здобувачів здійснюється науково-педагогічними працівниками через органи студентського самоврядування, профспілковий комітет. В університеті функціонує психологічна служба <https://sspu.edu.ua/psykholohichna-sluzhba>, яка покликана надавати психологічну допомогу здобувачам вищої освіти.

Соціальна підтримка здобувачів вищої освіти у ЗВО реалізується через надання соціальних стипендій https://sspu.sumy.ua/images/files/doc_files/2019/Untitled.FR124_0313e_293674966.pdf, що регулюється (постановою Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2016 року № 1045 «Деякі питання виплати соціальних стипендій студентам (курсантам) вищих навчальних закладів»).

За допомогою опитування з'ясовано, що 68 % студентів вважають достатньою соціальну підтримку, 15 % – частковою і лише 7 % – недостатньою.

Основні недоліки у соціальній сфері студентів були усунені, наразі здобувачі вищої освіти за ОП соціальної допомоги не потребують.

Яким чином ЗВО створює достатні умови для реалізації права на освіту особами з особливими освітніми потребами? Наведіть конкретні приклади створення таких умов на ОП (якщо такі були)

В СумДПУ імені А.С.Макаренка створено умови для реалізації права на освіту особами з особливими освітніми потребами. Згідно Постанови Кабінету Міністрів України від 10.07.2019 р. № 635 «Про затвердження порядку організації інклюзивного навчання осіб з особливими освітніми потребами у закладах вищої освіти» та методичних рекомендацій щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами в закладах освіти в 2019/2020 н.р. було розроблено і затверджено Порядок супроводу осіб з особливими освітніми потребами в університеті: <https://sio.sspu.edu.ua/informatsiia-dlia-malomobilnykh-hrup-naselennia>

Фахівці кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, що діє в університеті, проводять консультації для науково-педагогічних працівників з питань кваліфікованого планування, організації та моніторингу навчально-реабілітаційної роботи зі студентами з особливими освітніми потребами. Для таких студентів розробляється індивідуальна навчально-реабілітаційна програма, яка передбачає використання комплексу оптимальних форм, методів і засобів навчання. Крім цього організуються і проводяться індивідуальні, корекційно-реабілітаційні заходи, спрямовані на поетапну адаптацію осіб з особливими освітніми потребами до навчального процесу. З метою виховання в студентській молоді толерантного ставлення до осіб з особливими освітніми потребами і процесу їхньої інтеграції в освітнє середовище систематично проводяться виховні заходи відповідної спрямованості.

У Правилах прийому на навчання до СумДПУ імені А.С. Макаренка регламентовано спеціальні умови участі в конкурсному відборі на здобуття вищої освіти, під які підпадають і особи з особливими освітніми потребами (розділ VIII). Зокрема, вступні випробування у формі співбесіди проходять: особи з інвалідністю внаслідок війни відповідно до пунктів 10-14 статті 7 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»; особи, яким Законом України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» надано право на прийом без екзаменів до державних закладів вищої освіти за результатами співбесіди; особи з інвалідністю, які неспроможні відвідувати заклад освіти (за рекомендацією органів охорони здоров'я та соціального захисту населення).

На даний момент за ОП не навчаються особи з особливими потребами.

Яким чином у ЗВО визначено політику та процедури врегулювання конфліктних ситуацій (включаючи пов'язаних із сексуальними домаганнями, дискримінацією та корупцією)? Яким чином забезпечується доступність політики та процедур врегулювання для учасників освітнього процесу? Якою є практика їх застосування під час реалізації ОП?

Політика врегулювання конфліктних ситуацій в СумДПУ імені А.С.Макаренка регламентується Законом України «Про звернення громадян» № 393/96-ВР від 02.10.1996 року, Законом України «Про освіту», «Про вищу освіту», Статутом ЗВО та покликана врегульовувати конфліктні ситуації що виникають в університеті, за винятком тих, для яких законодавством встановлено спеціальний порядок розгляду.

У СумДПУ імені А.С. Макаренка функціонує психологічна служба, яка покликана проводити психологічне консультування та надавати психологічну допомогу здобувачам вищої освіти у разі виникнення конфліктних ситуацій.

Процедура врегулювання конфліктів для здобувачів вищої освіти за ОП здійснюється відповідно до положення «Про розгляд скарг та звернень громадян у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка» (https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/polozhennya_pro_rozglyad_skarg_ta_zvernen_n_gromadyan_4495d.pdf). Усі звернення громадян в Університеті реєструються окремо від інших видів діловодства та фіксуються у журналі реєстрації заяв, скарг та пропозицій. Посадові особи ЗВО при розгляді Звернень їх вивчають, у разі потреби вимагають у виконавців матеріали, пов'язані з їх розглядом, направляють членів комісії по врегулюванню конфліктів на місця для перевірки викладених у зверненні обставин, вживають заходи для об'єктивного вирішення поставлених автором Звернення питань, з'ясовують і усувають причини та умови, які спонукають громадян скаржитись.

Враховуючи особливості спеціальності «Право», студенти магістерського рівня опановують дисципліни, що безпосередньо пов'язані з правоохоронною діяльністю, зокрема, щодо протидії насиллю, дискримінації за різними ознаками, запобіганню та протидії корупції. Опановуючи методики запобігання і подолання даних соціально небезпечних явищ, магістранти виступають ініціаторами проведення різних заходів («Стоп насильству!», «Я маю право» тощо) для студентської молоді інших факультетів та інститутів, агентами поширення прогресивних ідей толерантної та безконфліктної взаємодії в суспільстві.

Згідно результатів анкетування студентів за ОП 99% не зустрічалися під час навчання з конфліктними ситуаціями (дискримінація, сексуальні домагання, корупція). Поодинокі випадки конфліктів відзначили 1% опитуваних.

https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/documents/pro_psihologichnu_sluzhbu_9ac72

[.pdf](#)

8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми

Яким документом ЗВО регулюються процедури розроблення, затвердження, моніторингу та періодичного перегляду ОП? Наведіть посилання на цей документ, оприлюднений у відкритому доступі в мережі Інтернет

Процедури розроблення, затвердження, моніторингу та періодичного перегляду освітньої програми регулюються «Положенням про організацію освітнього процесу у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка» (у новій редакції):

https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/documents/polozhennya_pro_organizaciyu_o_svitnogo_procesu_bb7d2.pdf

«Положенням про внутрішній моніторинг якості освітньої діяльності»
https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/documents/pro_vnutrishniy_monitoring_yakosti_osvitnoyi_diyalnosti_f7d9e.pdf

Опишіть, яким чином та з якою періодичністю відбувається перегляд ОП? Які зміни були внесені до ОП за результатами останнього перегляду, чим вони були обґрунтовані?

Згідно з «Положенням про організацію освітнього процесу в Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка» освітня програма для певної спеціальності змінюється (переглядається) спеціально створеною робочою групою, до складу якої входять провідні фахівці з цієї спеціальності, представники роботодавців, здобувачів. Перегляд освітніх програм відбувається за результатами їхнього моніторингу (п. 2.14), який здійснюється на локальному та загальноуніверситетському рівнях. ОП перевіряється один раз на рік з метою внесення коректив до її змісту. Основними підставами для зміни (перегляду) та/або закриття Освітніх програм згідно з положенням є:

1) зміни у нормативних документах, які регулюють питання змісту освіти за відповідним рівнем та/або спеціальністю, у тому числі прийняття нових освітніх і професійних стандартів;

2) результати моніторингу, якщо ними встановлено:

- невідповідність розрахованого навантаження реальному навантаженню здобувача вищої освіти на опанування програми у цілому та/або вивчення навчальних дисциплін;

- недостатній рівень опанування програмних результатів навчання більшістю здобувачів вищої освіти;
- недостатню валідність результатів оцінювання;
- інші факти, які свідчать про недосягнення визначених Освітньою програмою цілей та/або недотримання вимог стандартів забезпечення якості;

3) перевищення витрат на реалізацію Освітньої програми над плановими показниками та/або суттєве зменшення надходжень на її реалізацію, що унеможлиблює її фінансування у повному обсязі;

4) результати моніторингу ринку праці, якими виявлено невідповідність Освітньої програми його потребам.

Акредитація ОП первинна, її започатковано у 2018-2019 навчальному році, жодна з вказаних вище підстав не мала місця, результати локального моніторингу були задовільними і не виявили підстав для зміни Освітньої програми. Виходячи з цього, зміни до ОП Право не вносилися.

Продемонструйте із посиланням на конкретні приклади, як здобувачі вищої освіти залучені до процесу періодичного перегляду ОП та інших процедур забезпечення її якості, а їх позиція береться до уваги під час перегляду ОП

Здобувачі освіти залучаються до процедур забезпечення якості через участь в опитуваннях. На етапі розробки ОП було враховано результати опитування у 2018 р. студентів-бакалаврів щодо формування її змісту.

Періодичний перегляд освітньої програми та інші процедури забезпечення її якості проводяться щорічно з залученням здобувачів вищої освіти, котрі безпосередньо та через органи студентського самоврядування виступають в означених процесах як партнери. Так, щорічно кожен студент бере участь у анкетуванні «Університет очима студентів», в якому окремим пунктом передбачено висловлення побажань та пропозицій студентів щодо вдосконалення навчального процесу у СумДПУ імені А.С. Макаренка (стосовно навчальної діяльності та практики), із зазначенням навчальних дисциплін, які вони прагнуть опанувати.

Опитування теперішніх здобувачів проведено за двома видами анкет. Перша – щодо професійної підготовки магістрів права, спрямована на вивчення думок здобувачів щодо змісту ОП, засобів, методів навчання, контролю, рівня задоволеності студентів освітнім процесом тощо. Студенти запропонували: розширити використання інформаційних технологій під час викладання та ввести елементи дистанційного навчання. Друга анкета – «Викладач очима

студентів», де вони оцінювали конкретні ОК та викладачів за кількома критеріями з подальшим формуванням рейтингу.

За результатами отриманого зворотного зв'язку від здобувачів з урахуванням їх пропозицій у січні-лютому 2020 р. освітню програму буде переглянуто з подальшим винесенням на обговорення стейкхолдерами.

Яким чином студентське самоврядування бере участь у процедурах внутрішнього забезпечення якості ОП

Студентське самоврядування представляє інтереси студентства у складі Вченої ради університету, методичної комісії ННІФ та Ради ННІФ, беруть участь в обговоренні та вирішенні питань удосконалення освітнього процесу, й зокрема, приймають участь у процедурах внутрішнього забезпечення якості вищої освіти на освітній програмі. Так, представники студентського самоврядування вносять пропозиції щодо змісту навчальних планів і програм, аналізують та узагальнюють зауваження і пропозиції студентів щодо організації навчального процесу, звертаються до адміністрації ЗВО з пропозиціями щодо їх вирішення, вносять пропозиції щодо контролю за якістю навчального процесу. Так, сумісно з викладачами ОП проведене анонімне анкетування «Викладач очима студентів» з метою аналізу задоволеності здобувачів вищої освіти наданням освітніх послуг та підбиттям підсумків щодо якості надання освітніх послуг. Пропозиції студентського самоврядування беруться до уваги під час реалізації освітньої програми та будуть узяті до уваги в процесі її оновлення.

Продемонструйте, із посиланням на конкретні приклади, як роботодавці безпосередньо або через свої об'єднання залучені до процесу періодичного перегляду ОП та інших процедур забезпечення її якості

У межах діяльності з забезпечення якості освітньої програми колектив кафедри права та методики викладання правознавства систематично співпрацює з судовими та правоохоронними органами, органами державної влади та місцевого самоврядування, зокрема з Національною поліцією України в Сумській області, Управлінням юстиції в Сумській області, Сумською міською радою та іншими стейкхолдерами. Роботодавці як безпосередньо, так і через свої об'єднання беруть участь у перегляді освітньої програми, інших процедурах забезпечення її якості, зокрема, через надання баз практики, шляхом обговорення відповідних питань під час науково-практичних конференцій, семінарів, зустрічей з колективом кафедри для визначення шляхів підвищення рівня професійної компетентності та набуття додаткових компетентностей здобувачами вищої освіти. Від них надійшли пропозиції щодо збільшення обсягів практичної підготовки; покращення навичок підготовки процесуальних

документів, ділового листування та роботи з правовими системами; знання як мінімум однієї іноземної мови (англійської), щоб мати можливість ознайомитись із європейським правом, директивами ЄС, практикою Європейського суду з прав людини в оригіналі

https://law.sspu.edu.ua/files/documents/2019/01/ilovepdf_merged_6652e.pdf

За результатами співпраці з роботодавцями під час перегляду одного з ОК програми було враховано необхідність вивчення особливостей стресостійкості, вміння вести переговори та планувати свій час. На етапі створення ОП було враховано пропозицію щодо збільшення обсягу практичної підготовки студентів. Інші пропозиції будуть враховані під час оновлення ОП.

https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/polozhennya_pro_radu_robotodavciv_sumpu_imeni_as_makarenka_5dc93.pdf

Опишіть практику збирання та врахування інформації щодо кар'єрного шляху та траєкторій працевлаштування випускників ОП

Збір інформації щодо кар'єрного шляху випускників проводиться Відділом працевлаштування, професійно-технічної освіти та додаткових платних послуг на основі відповідного «Положення». Збір інформації полягає в постійному аналізі попиту та пропонування на ринку праці, налагодження співпраці з державною службою зайнятості, закладами освіти, моніторингу працевлаштування випускників, створення їх бази даних. Для працевлаштування випускників на сайті ЗВО систематично оновлюється інформація:

<https://sspu.edu.ua/viddil-pratsevlashtuvannia-profesiino-tekhnichnoi-ostvity-ta-dodatkovykh-platnykh-posluh>

Пропозиції випускників програми щодо її вдосконалення, зібрані в результаті опитування першого випуску, планується реалізовувати у 2020/21 навчальному році.

Згідно аналізу працевлаштування здобувачів вищої освіти за ОП встановлено, що 100 % магістрантів працюють за фахом.

Які недоліки в ОП та/або освітній діяльності з реалізації ОП були виявлені у ході здійснення процедур внутрішнього забезпечення якості за час її реалізації? Яким чином система забезпечення якості ЗВО відреагувала на ці недоліки?

У ході локального моніторингу в рамках процедур внутрішнього забезпечення якості ОП, за час її реалізації, виявлені недоліки в освітній діяльності при підготовці здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 Право:

- необхідність розширення використання інформаційних технологій у освітньому процесі;
- неповне охоплення обов'язкових компонентів ОП елементами дистанційного навчання;
- необхідність більш повного інформування здобувачів щодо цілей, змісту і програмних результатів навчання в межах ОК;
- недостатність у ОК засобів, спрямованих на покращення навичок підготовки процесуальних документів, ділового листування та роботи з правовими системами.

Перші три знаходяться в процесі виправлення, не є підставою для термінового оновлення ОПП. Так, ведеться активна робота у напрямку запровадження елементів дистанційної освіти за кількома обов'язковими ОК, оновлення сайту кафедри у мережі Internet. Планується більш активне впровадження активних методів навчання на базі нових інформаційно-комунікаційних технологій, для чого у ЗВО розробляються програми підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників у контексті поглибленого оволодіння інформаційними технологіями (це враховане у плані підвищення кваліфікації НПП кафедри на найближчі 5 років); оновлюються інформаційні системи для ефективного управління освітнім процесом (система «Розклад»).

Продемонструйте, що результати зовнішнього забезпечення якості вищої освіти беруться до уваги під час удосконалення ОП. Яким чином зауваження та пропозиції з останньої акредитації та акредитацій інших ОП були ураховані під час удосконалення цієї ОП?

Дана освітня програма була започаткована в 2018 році, акредитацію проходить вперше

Опишіть, яким чином учасники академічної спільноти змістовно залучені до процедур внутрішнього забезпечення якості ОП?

Усі учасники академічної спільноти, зокрема, завідувач та науково-педагогічні працівники випускової кафедри, здобувачі освіти, студентське самоврядування, Вчена рада, ректор університету, проректори за напрямками діяльності, директор ННПФ змістовно залучені до процедури внутрішнього забезпечення якості освітньої програми. З урахуванням результатів опитування здобувачів освіти, пропозицій стейкхолдерів, випускова кафедра працює над удосконаленням якості освітньої програми, внесенням змін до її компонентів, удосконаленням навчально-методичного забезпечення.

Конкретними заходами по залученню учасників академічної спільноти до процедур внутрішнього забезпечення якості ОП є: колегіальне розроблення навчального плану, методичного та інформаційного забезпечення освітнього процесу, включаючи програми навчальних дисциплін, практик тощо; здійснення контролю за якістю роботи НПП, які забезпечують реалізацію ОП; аналіз і впровадження досвіду світової та вітчизняної вищої освіти у зміст і технологію реалізації ОП; взаємодія з науково-дослідними підрозділами Університету з питань проектної, дослідницької роботи, практики здобувачів вищої освіти; взаємодія з роботодавцями та випускниками для уточнення вимог до компетентностей випускника і оцінки обраних технологій реалізації ОП і якості підготовки фахівців; підготовка освітньої програми до процедур оцінки якості (включаючи акредитацію, загальноуніверситетський моніторинг).

Опишіть розподіл відповідальності між різними структурними підрозділами ЗВО у контексті здійснення процесів і процедур внутрішнього забезпечення якості освіти *коротке поле*

Відповідальність у контексті здійснення процесів і процедур внутрішнього забезпечення якості освіти визначена Положенням про внутрішній моніторинг якості освітньої діяльності (наказ № 274 від 24.11.14 р.) https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/documents/pro_vnutrishniy_monitoring_yakosti_osvitnoyi_diyalnosti_f7d9e.pdf та Системою діагностики якості освіти (протокол № 5 навчально-методичної ради від 23 березня 2012 р.).

Відповідно до зазначених документів розподіл обов'язків здійснюється на рівнях: викладач – завідувач кафедри – декан (директор) – ректор.

Викладачі здійснюють поточний та підсумковий контроль результатів навчання здобувачів, розробку ресурсного забезпечення викладання, попередню антиплагіатну перевірку кваліфікаційних робіт.

До повноважень декана (директора), завідувача кафедри належать: організація та управління матеріально-технічним забезпеченням; локальний моніторинг та перегляд освітніх компонентів, взаємодія з випускниками, роботодавцями тощо; рекомендації щодо складу екзаменаційних комісій; координація забезпечення якості освітньої програми; організація проведення самоаналізу освітньої програми.

До повноважень ректора (проректорів): формування стратегії забезпечення якості; розробка принципів оцінювання якості освітніх програм та роботи професорсько-викладацького складу, якості результатів навчання здобувачів; затвердження освітніх програм та навчальних планів; оцінювання (рейтингування) науково-педагогічних працівників.

9. Прозорість і публічність

Якими документами ЗВО регулюється права та обов'язки усіх учасників освітнього процесу? Яким чином забезпечується їхня доступність для учасників освітнього процесу? *коротке поле*

Права та обов'язки усіх учасників освітнього процесу у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка регулюються Статутом університету

https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/documents/statut_sumdpu_df175.pdf

Колективним договором

https://www.sspu.edu.ua/images/2019/manual/kolektivniy_dogovir_2019-2022_8ddaf.pdf

та Положенням про організацію освітнього процесу https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/documents/polozhennya_pro_organizaciyu_osvitnogo_procesu_bb7d2.pdf, які оприлюднені на офіційному веб-сайті університету.

Наведіть посилання на веб-сторінку, яка містить інформацію про оприлюднення на офіційному веб-сайті ЗВО відповідного проекту з метою отримання зауважень та пропозиції заінтересованих сторін (стейкхолдерів)

https://sspu.sumy.ua/images/files/doc_files/2018/111/opp_proekt_4a652_1993140551.pdf

Наведіть посилання на оприлюднену у відкритому доступі в мережі Інтернет інформацію про освітню програму (включаючи її цілі, очікувані результати навчання та компоненти) <https://sspu.edu.ua/perelik-komponentiv-opp-pravo>

https://law.sspu.edu.ua/files/documents/2019/01/opp_ba1df.pdf

10. Навчання через дослідження

11. Перспективи подальшого розвитку ОП

Якими загалом є сильні та слабкі сторони ОП? *довге поле*

Сильними сторонами ОП є: 1) «інтегративний» зміст, що став можливим завдяки аналізу досвіду реалізації аналогічних ОП у інших вищих навчальних закладах, урахуванням їх недоліків як змістовного, так і сутнісного характеру, зокрема, щодо формулювання цілей та програмних результатів навчання, визначення переліку компонентів ОП та їх логічної послідовності, форм атестації здобувачів вищої освіти тощо; 2) удале поєднання принципів студентоорієнтованого навчання, практичного спрямування та

фундаментальності освіти, що дозволяє сформувати у здобувачів вищої освіти ті компетентності, що дозволять їм бути конкурентоспроможними на сучасному ринку правничих послуг, сформувати критичне мислення, креативність, комплексний підхід до розв'язання правових конфліктів, здатність до постійного навчання і самовдосконалення, а також здатність викладати повний цикл правових дисциплін у вищій школі, брати участь у наукових дослідженнях.

Слабкою стороною ОП є неповне охоплення обов'язкових компонентів ОП елементами дистанційного навчання та слабкість використання інформаційних технологій у освітньому процесі. Крім цього, зважаючи на постійну змінюваність правової сфери перманентною є необхідність оновлення ОП з урахуванням побажань стейкхолдерів.

Якими є перспективи розвитку ОП упродовж найближчих 3 років? Які конкретні заходи ЗВО планує здійснити задля реалізації цих перспектив? *довге поле*

Перспективи розвитку освітньої програми обумовлені її наявними недоліками та окреслені розпочатими трансформаціями програми та університету в цілому:

1. Запровадження елементів дистанційної освіти та інтерактивних методів навчання для обов'язкових предметів ОПП (протягом 2-х років).

Заходи з реалізації:

Удосконалення обов'язкових освітніх компонентів із можливістю вивчення окремих розділів за дистанційною формою («Актуальні проблеми сучасного адміністративного права та процесу», «Європейські стандарти приватного права», «Європейські стандарти публічного права» та інші); розширення застосування інтерактивних методів навчання в процесі викладання дисциплін «Судова риторика», «Правове регулювання професійної діяльності».

Обговорення програм на кафедрі та затвердження методичною комісією та радою навчально-наукового інституту історії та філософії.

2. Запровадження силабусу як форми представлення інформації про освітні компоненти (протягом року).

Заходи з реалізації:

Розробка та затвердження типової для закладу освіти форми силабусу

Змістовне наповнення силабусів у межах ОПП.

3. Оновлення ОПП відповідно до вимог часу та підвищення якості підготовки випускників і їх конкурентоспроможності на ринку праці (протягом року)

Заходи з реалізації:

Опитування випускників ОПП після підсумкової атестації (грудень 2019-січень 2020).

Узагальнення отриманих пропозицій стейкхолдерів та поточного стану ринку праці.

Оприлюднення змін на сайті університету та їх обговорення відповідно до встановлених у ЗВО процедур оновлення.

Затвердження змін науково-методичною комісією.

4. Внесення до ОПП інформації щодо міжнародної кредитної мобільності

Заходи з реалізації:

Забезпечення вільного і рівного доступу студентів до інформації про наявні програми міжнародної кредитної мобільності та існуючі критерії відбору.

Розробка та затвердження типового для закладу освіти пакету документів щодо визнання результатів навчання та перезарахування кредитів.

5. Удосконалення вибіркової складової за ОПП (протягом 1 року)

Заходи з реалізації:

Удосконалення блоку дисциплін вільного вибору студентів шляхом надання можливості студентам з переліку 20 дисциплін (по 4-5 кредитів кожна) самостійно компонувати з них від 23 до 26 кредитів.

Оновлення навчального плану в контексті зміни дисциплін «Дискусійні питання історії держави та права зарубіжних країн» / «Тлумачення права» на дисципліни «Практика Європейського суду з прав людини» / «Актуальні проблеми теорії права»

Затвердження навчального плану.

Запевнення

Запевняємо, що уся інформація, наведена у звіті та доданих до нього документах, є достовірною.

Гарантуємо, що ЗВО надасть за запитом експертної групи будь-які документи або додаткову інформацію, яка стосується освітньої програми та/або освітньої діяльності за цією освітньою програмою.

Надаємо згоду на оприлюднення цього звіту про самооцінювання та усіх доданих до нього документів у повному обсязі у відкритому доступі.

Додаток

Інформація з ЄДЕБО – виділено **світло-блакитним**

Вводиться закладом – виділено **зеленим**

Вводиться закладом у прив'язці до інших полів таблиці – виділено **жовтим**

завантаження файлів -- **X**

Таблиця 1. Інформація про обов'язкові освітні компоненти ОП

Назва освітнього компонента	Вид компонента (дисципліна/курсозна робота/практика/дипломна робота/інше)	Поле для завантаження силабуса або інших навчально-методичних матеріалів	Якщо викладання навчальної дисципліни потребує спеціального матеріально-технічного та/або інформаційного забезпечення наведіть відомості про нього*
Економіка права	Дисципліна		
Іноземна мова за професійним спрямуванням	Дисципліна		???????????
Інформаційні технології та кібербезпека	Дисципліна		???????????
Актуальні проблеми сучасного адміністративного права та процесу	Дисципліна		
Проблеми цивільного права в судовій практиці	Дисципліна		
Правове регулювання професійної діяльності	Дисципліна		
Європейські стандарти приватного права	Дисципліна		
Європейські стандарти публічного права	Дисципліна		
Проблеми кримінального права і кримінології	Дисципліна		

Судова риторика	Дисципліна		
Адміністративно-правове забезпечення внутрішньої безпеки держави	Дисципліна		
Методи, механізми, інструменти і технології кримінального процесу і криміналістики	Дисципліна		
Дискусійні питання історії держави та права України / Законотворча діяльність	Дисципліна		
Дискусійні питання історії держави та права зарубіжних країн / Тлумачення права	Дисципліна		
Комунікативні практики та техніки переговорів / Юридична конфліктологія	Дисципліна		
Запобігання та протидія корупції/ Правове забезпечення безпеки	Дисципліна		
Юридична логіка / Культура правового мислення	Дисципліна		
Філософія права / Соціологія права	Дисципліна		
Виробнича практика	Практика		
Підготовка магістерської роботи	Магістерська робота		

Підсумкова атестація	Підсумкова атестація		
----------------------	----------------------	--	--

*наводять відомості, як мінімум, щодо наявності відповідного матеріально-технічного забезпечення, його достатності для реалізації ОП;

для обладнання/устаткування – також кількість, рік введення в експлуатацію, рік останнього ремонту;

для програмного забезпечення – також кількість ліцензій та версія програмного забезпечення

Таблиця 2. Зведена інформація про викладачів

ПІБ викладача	Посада	Чи входить у групу забезпечення відповідної спеціальності	Навчальні дисципліни, що їх викладає викладач на ОП (на основі таблиці 1)	Обґрунтування

Таблиця 3. Матриця відповідності програмних результатів навчання, освітніх компонентів, методів навчання та оцінювання

(на основі таблиці 1)

	OK1	OK2	...	OKk
РН1	☐ Методи навчання ☐ Методи оцінювання			
РНk				

(на перетині рядків та стовпчиків заклад може зазначити які методи навчання та/або методи оцінювання з конкретного освітнього компонента відповідають певному результату навчання)

Таблиця 4. Загальна інформація про МТЗ, яка є статичною для одного ЗВО (додаток 4 до Ліцензійних умов, таблиці 1 і 2)

Таблиця 4

Загальна інформація про заклад вищої освіти

1	Кількість ліцензованих спеціальностей	48
	за 1 (бакалаврським) рівнем	45
	за 2 (магістерським) рівнем	34
	за 3(освітньо-науковим, освітньо-творчим) рівнем	10
2	Кількість акредитованих освітніх програм	25
	за 1 (бакалаврським) рівнем	2
	за 2 (магістерським) рівнем	23
	за 3(освітньо-науковим, освітньо-творчим) рівнем	-

3	Контингент студентів на всіх курсах навчання	4355
	на денній формі навчання	2708
	на інших формах навчання (заочна, дистанційна)	1647
4	Кількість факультетів	7
5	Кількість кафедр	33
6	Кількість співробітників (всього)	780
	в т.ч. педагогічних	364
	Серед них: - докторів наук, професорів	53
	- кандидатів наук, доцентів	243
7	Загальна/навчальна площа будівель, кв.м	53315/19448,6
	Серед них: - власні приміщення (кв.м)	53315/19448,6
	- орендовані (кв.м)	-
	- здані в оренду (кв.м)	-
8	Наявність бібліотеки (в т.ч. кількість місць у читальному залі)	415
9	Кількість гуртожитків	3
	кількість місць для проживання студентів	1448

ВІДОМОСТІ
про кількісні та якісні показники матеріально-технічного забезпечення
освітньої діяльності у сфері вищої освіти

1. Інформація про загальну площу приміщень, що використовуються у навчальному процесі

Адреса приміщення	Повне найменування власника майна	Площа, кв. метрів			Найменування та реквізити документа про право власності або оперативного управління або користування	Документ про право користування (договір оренди)		
		загальна	Призначена для використання під час навчання за ОПП, що акредитується	Призначена для використання за іншими спеціальностями відповідно до отриманої ліцензії		строк дії договору оренди (з ____ по ____)	наявність державної реєстрації	наявність нотаріального посвідчення
м. Суми, вул. Роменська, 87	МОН України	9878,2	279	5976	Державний акт ЯЯ №291553; Лист МОН України про право оперативного управління №741 від 13.05.2013 р.; Наказ МОН України № 485 від 05.05.2016 р.	Немає потреби	Немає потреби	Немає потреби
Головний корпус								
Спорткомплекс учбовий корпус інституту фізичної культури;		7718,5	2374	3556,7				
Учбовий корпус №4		4053,6	404	2008,2				
Філологічний факультет		3266,9	68	2172,8				

Фізико-математичний факультет		3614,5	-	2483,7				
Учбова майстерня		294,3	-	126,2				
Гуртожиток №2		4609,3	-	-				
м. Суми, вул. Роменська, 91 Гуртожиток №3	МОН України	8391,8	-	-	Державний акт ЯЯ №291553; Лист МОН України про право оперативного управління №741 від 13.05.2013р.; Наказ МОН України № 485 від 05.05.2016 р.	Немає потреби	Немає потреби	Немає потреби
м. Суми, вул. Роменська, 93 Гуртожиток №4	МОН України	7662,19	-	-	Державний акт ЯЯ №291553; Лист МОН України про право оперативного управління №741 від 13.05.2013р.; Наказ МОН України № 485 від 05.05.2016 р.	Немає потреби	Немає потреби	Немає потреби
м. Суми, вул. 20 р. Перемоги, 23 Лабораторія адмінбудівля;	МОН України	37,7	-	-	Державний акт ЯЯ №291553; Лист МОН України про право оперативного управління №741 від 13.05.2013 р.;	Немає потреби	Немає потреби	Немає потреби
Обсерваторія		54,9	-	54,9				

Теплиця агробіостанції		82,3	-	82,3	Наказ МОН України № 485 від 05.05.2016 р.			
Прибудова до лабораторії-адмінбудівлі		27,3	-	-				
Холодна прибудова до лабораторії-адмінбудівлі		13,4	-	-				
Прибудова-галерея-коридор до теплиці агробіостанції		23,0	-	-				
Сумська обл., Сумський р-н, с. Вакалівщина Прибудована веранда з 4 вікнами	МОН України	36,7	-	36,7	Державний акт ЯЯ №291553; Лист МОН України про право оперативного управління №741 від 13.05.2013 р.; Наказ МОН України № 485 від 05.05.2016 р.	Немає потреби	Немає потреби	Немає потреби
Прибудована галерея-веранда		6,2	-	-				
Прибудована галерея-веранда		6,2	-	-				

2. Забезпечення приміщеннями навчального призначення та іншими приміщеннями

Найменування приміщення		Площа приміщень (кв. метрів)			
		усього	у тому числі		
			власних	орендованих	зданих в оренду
1.	Навчальні приміщення, усього у тому числі:	19448,6	19448,6	-	-
	приміщення для занять студентів, курсантів, слухачів (лекційні, аудиторні приміщення, кабінети, лабораторії тощо)	14795,9	14795,9	-	-
	комп'ютерні лабораторії	1925,8	1925,8	-	-
	спортивні зали	2726,9	2726,9	-	-
2.	Приміщення для науково-педагогічних (педагогічних) працівників	1406,3	1406,3	-	-
3.	Службові приміщення	1235,3	1235,3	-	-
4.	Бібліотека у тому числі читальні зали	1450	1450	-	-
5.	Гуртожитки	20663,3	20663,3	-	-
6.	Їдальні, буфети	2131	2131	-	-
7.	Профілакторії, бази відпочинку	-	-	-	-
8.	Медичні пункти	86	86	-	-
9.	Інші (Актова зала)	880	880	-	-